

Библиотека за ученика



ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКИ
ПОЕТИ РОМАНТИЦИ

Издаелство Отечество

ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКИ ПОЕТИ РОМАНТИЦИ АНТОЛОГИЯ

Превод: Спас Николов, Атанас Далчев, Александър Муратов, Найден
Вълчев, Александър Шурбанов, Любен Любенов, Димитър Гундов,
Владимир Мусаков, Невена Стефанова, Владимир Свинтила, Гео
Милев, Моис Бело, Александър Бояджиев, Иван Теофилов, Пенчо
Симов, Стоян Бакърджиев, Димитър Стоевски, Пенчо Славейков,
Теодора Стайкова, Илия Люцканов, Блага Димитрова, Николай
Лилиев, Петър Алипиев, Атанас Павлов, Георги Мицков, Драгомир
Петров, Георги Ленков, Цветан Стоянов, Кръстьо Станишев

chitanka.info

Романтиците желаят да смъкнат от предметите патината на навика и светът да блесне в ярки краски като през първия ден на сътворението. С други думи, в делника те искат да намерят измеренията на новото и невижданото, така както ги намират и чрез средствата на фантастичното.

Особено място в романтическата вселена заема любовта. Любовта е и земна, и небесна; тя е природа, но тъкмо природа, която, в съгласие с романтическите изисквания, отвежда към висшите сфери. Любовта е принципът на морала.

АНГЛИЙСКИ ПОЕТИ РОМАНТИЦИ

УИЛЯМ БЛЕЙК ЕКЪТ НА ПОЛЯТА

*Щом слънце изгрее,
небето се смее,
камбанки ромолят
в щастливата пролет
и звънко издига
гласец чучулига,
а в китна дъбрава
и дроздът отпява —
започва играта
и екват полята.*

*Джон с белите власи
седи у дома си
в старешка седянка
под дълбока сянка.
Все гледат играта,
все някой подмята:
„Какви бяхме луди!
Човек да се чуди...
По цял ден в играта
ехтяха полята!“*

*Но малките вечер
са капнали вече,
в червения залез
не тичат нахалост.
В гнездата са всички
невръстните птички
край мамини скути,
увити, обути.
Престава играта,*

тъмнеят полята...

УИЛЯМ БЛЕЙК СМЕЕЩА СЕ ПЕСЕН

*Когато лесът развеселен се смее
и ручей с трапчинки усмихнат се лее,
когато ветрецът засмива се с мене
и мило се смеят хълмите зелени,*

*когато се смее узрялата нива,
когато щуреца на смях го избива
и палави щерки, и млади снахи
звънливо заливат се в „Ха-ха-хи!“,*

*и шарени птички се смеят в гората,
и мами с черешки, с орешки софрата,
ела сред уханните цветни лехи
да пеем блажения хор: „Ха-ха-хи!“*

УИЛЯМ БЛЕЙК
АХ, СЛЪНЧОГЛЕДЕ!

*Слънчогледе, скучаеш ли ти,
вечно слънчеви стъпки броящ,
изпровождащ през златни врати
пътник, метнал вечерния плащ?*

*На младежа изтлелият плам
и в савана девичият лед
се надигат от гроба, натам,
де стремиш се и ти, слънчоглед.*

УИЛЯМ БЛЕЙК
ГРАДИНАТА НА ЛЮБОВТА

*Бях в градината на Любовта
и какво да си мисля, не знам:
върз тревата, добра за покой и игра,
се издигаше някакъв храм.*

*Този храм бе затворил врати
и изпречил скрижала НЕДЕЙ.
Закопнял за цветя, призовах Любовта,
ала глас ми изсъска: „Не смей!“*

*И съгледах — в гробове безброй
никнат кръстове вместо цветя.
В черни трънни венци тъмничари отци
ми обвиха страстта, радостта...*

УИЛЯМ БЛЕЙК КРИСТАЛНИЯТ ШКАФ

*Девица вѣн ме улови
подскачах на едно краче.
Постави ме вѣв своя шкаф
и врътна златното ключе.*

*А шкафът беше от злато,
блестеше в бисер и кристал
и мъничък, прекрасен свят
там в лунна нощ бе засиял.*

*И друга Англия видях,
друг Тауър с йомени на пост
и друга Темза да влече
води под Лондонския мост.*

*Девица втора зърнах там,
с прозрачна и ефирна плът,
бе с три тела, едно в едно,
смаляващи се всеки път,*

*с усмивка тройна... Сетих в страх
как тръпен пламък в мен гори.
Целунах дивната мома —
целувка тройна ми дари*

*с три образа, и заплепен
от средния, обзет от страст,
се хвърлих в нежния кристал,
но шкафът крехък бе и — прас! —*

като подхвърлено дете

*сега навън пищя от глад.
Над мен — ридаетца жена
и пълен с вопли нощен хлад...*

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ
СОНЕТ

*Морето — с кораби осяно бе то,
тъй както със звезди са нощем висините:
на котва в пристана почиваха едните,
сновяха другите тук-там, кой знай защо.*

*Тогава в залива съгледах чуден кораб;
дохождаше невям от приказна страна
и горд със своя ход и мачти, и платна,
като видение се плъзгаше в простора.*

*Той беше чужд за мен, за него чужд бях аз,
и с влюбен взор все пак следих го непрестанно:
по-мил ми беше той от всичко в този час.*

*Но дълго време ли тук щеше да остане?
Повея изведнъж и с полъха несмел
отплува корабът, на север път поел.*

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ
ЛЮСИ

1

*Страстта е странна — зная аз.
Страстта ще разбере
тоз, който бил е в нейна власт —
той само най-добре.*

*За да я срещам ден след ден —
о, роза, беше тя! —
към къщата ѝ устремен,
препусках през нощта,*

*в луната взрян над тъмен клон,
в простор далечен взрян.
Летеше бързо моят кон
по тоя път желан.*

*Градината ѝ щом видях,
щом хълма изкачих,
луната слезе с блясък плах
над оня покрив тих.*

*И като в сън, и като в блян
през нежна тъмнина
препусках с поглед прикован
във бавната луна.*

*Внезапно спря се моят кон,
възправи се в искри.
Над покрива зад тъмен клон*

луната в миг се скри.

*През влюбения ум лети
капризно мисълта.
— О господи, над Люси бди!
Нима издъхва тя!*

2

*Край девствен път, край извор бял
далеч-далеч оттук,
не бе я никой друг видял,
не бе я любил друг.*

*Зад камък с мъх тя сякаш бе
цветец, прикрит едва.
Блестеше в голото небе
като сама звезда.*

*О, никой, никой не узна,
че Люси спи в пръстта.
Почива тя във тишина,
във мен почива тя.*

3

*Пътувах през света голям
сред чужди, но тогаз,
родино, можех ли да знам
как с теб съм свързан аз?*

*Отмина тоя сън. Смутен,
не мога твоя бряг
да изоставя — всеки ден
с любов ме свързва пак.*

*Дали ще срещна радостта
сред планините аз?*

*С чекрък я виждам през нощта
преде до късен час.*

*В дома ѝ грее твоят ден,
притулва го твой мрак.
Тя гледа с поглед вледенен
към хълмите ти пак.*

4

*Насън се вирам с буден дух —
без сън, без страх съм аз.
Но тя е без очи, без слух
за моя тръпен глас.*

*Тя няма чувства, сили, мощ,
плътта не я боли.
Върти се вечно — ден и нощ —
с дървета и скали.*

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ
СЪЧИНЕНО НА УЕСТМИНСТЪРСКИЯ МОСТ
3 СЕПТЕМВРИ 1802 Г.^[1]

*Нищо по-прекрасно няма на земята.
Без душа е онзи, който отминава
гледка тъй неотразимо-величава:
като дреха този град сега намята
утринната прелест — ширнат сред полята,
сонм от баржи, кули, храмове изгрява
под небето с блясък, който озарява
въздуха бездимен с трепкаща позлата.
Тъй великолепно слънцето едва ли
долини и хълми друг път ще огрее.
О, какъв дълбок покой духа ми гали!
Волната река като на сън се лее.
Боже! Сякаш всички къщи са заспали
и това сърце с гигантска мощ немее.*

[1] Уестминстърският е един от централните лондонски мостове над Темза. Уърдсуърт е написал сонета върху покрива на дилижанса, с който на посочената в заглавието дата е заминавал за Франция. ↑

УИЛЯМ УЪРДСУЪРТ
ПРЕД ЕДНА КРАСИВА КАРТИНА
НАРИСУВАНА ОТ СЪР ДЖ. Х. БОМЪНТ, БАРТ^[1]

*Хвала, изкуство, че си съумяло
да хванеш този облак несравним,
да не изпуснеш тъничкия дим
и слънцето, деня с любов огряло,
че няколкото пътници си спряло,
преди гората да ги ограда,
и онзи члън над гладките води
на вечна котва там си приковало.
О, душеутешително изкуство,
велико в своята скромна простота,
готово всичко с радост да приеме!
Ти спиращ тук за смъртното ни чувство
едничък миг от бягащото време,
обвит в покоя чист на вечността.*

[1] Уърдсуърт обяснява, че картината, която е дала повод за написването на този сонет, се е намирала в дома на енорийския свещеник край езерото Грасмир, в който поетът е живял със семейството си в продължение на две години. На нея са били изобразени хълмовете край Колеортън. Престоят на Уърдсуъртови в този край на Езерния район е бил много щастлив, но завършва със загубата на двете им деца. ↑

САМУЕЛ КОЛРИДЖ ИЗ „БАЛАДА ЗА СТАРИЯ МОРЯК“

*Бях сторил пъклена постъпка аз
и зло тя нам ще навлече:
твърдяха, че съм птицата, убил,
вестителка на ветрове.
„Нещастнико, ти птицата уби,
вестителка на ветровете!“*

*Ни тъмно, ни червено, с лик на бог
сияйно Слънцето, изгря:
те рекоха: Ти птицата уби,
която носеше мъгла.
Такива птици заслужават смърт,
които носят ни мъгла.*

*Ветрец и пяна, волната бразда
зад нас се точеше една;
и ние първи влязохме в това
море на вечна тишина.*

*Ветрецът спря, видяхме скръбни как
увисват нашите платна.
Гворехме си, за да нарушим
загадъчната тишина.*

*В бакъреното пламнало небе
над мачтата по пладне сам
висеше слънчевият кървав диск,
от месеца не по-голям.*

*Без вятър корабът ни дни и дни
стоеше като прикован,*

*подобно нарисуван ветроход
въз нарисуван океан.*

*Вода, вода, отвсякъде вода,
дъските пукат се от пек.
Вода, вода, отвсякъде вода,
а жаден ще умре човек!*

*Морето гниеше. О, боже мой,
нима възможно е това?
Да, лазеха из калното море
от кал родени същества.*

*А нощем огньовете на смъртта
танцуваха във кръг, в зигзаг;
горяха с плам зелен и син вълни,
подобно лампите на маг.*

*Кой дух ни мъчеше, един от нас
мога в съня си да прозре:
той от страната на мъгли и сняг
следил ни беше по море.*

*От страшна жажда нашият език
до корен беше изсушен,
а в гърлото ни глъхнеше гласът,
от сажди сякаш задушен.*

*Ах! Ден проклет! С каква злина
ме гледаха и стар, и млад!
Те Албатроса мъртъв вместо кръст
провесиха на моя врат.*

ДЖОРДЖ БАЙРОН КАК ИСКАМ ПАК ДА СЪМ ДЕТЕ...

Как искам пак да съм дете,
да скитам в наште пещери,
да плувам в синьото море,
да бродя в здрачните гори!
Не съм саксонец горделив,
на свобода съм се родил,
сред планините съм щастлив,
прибойт морски ми е мил.

Вземи ми титлите, съдба,
и нивите, орани с плуг —
презираю робските чада
ведно с угодниците тук!
Върни любимия ми бряг —
прибой на яростни вълни.
Там искам да се скитам пак,
тъй както в детските ми дни.

Все още млад, разбираю аз,
че тоя свят не е за мен.
Защо последният ни час
е с мрачни сенки обграден?
Сънувах сънища добри,
с блажени образи богат:
о, истино! — защо разкри
с лъчи омразни тоя свят?

Обичах — но останах сам;
дружах — но без другар съм днес.
Сърцето ми тупти едвам,
обезверен съм и злочест.

Макар че с вино някой път
лекувам болката в гръдта —
за кратко радва се духът,
сърцето гасне в самота.

О, тези да търпиш злочест,
с които злато, сан и власт
случайно те събират днес,
да пиеш в празничния час!
Душите верни ми върни
и чувствата от младостта;
и от сганта ме изтръгни,
че тя убива радостта.

И ти, обичана жена,
която всичко си за мен,
усмивката ти избледня
и моят дух е вледенен.
Спокойно ще се разделя
с разкоша тъжен, с пошлостта,
и тъй ще се задоволя
със тишина и доброта.

Аз мразя тоя хорски шум;
шума — не хората — презрях.
Жадува бездни моят ум —
ще му подхожда мрака в тях.
О, ако бях с крила роден,
то към гнездото си тогаз —
към Небесата — устремен,
се бих успокоил и аз!^[1]

1806

[1] Последните четири стиха перифразират псалм 54 /Псалтир/:
„И аз рекох: кой би ми дал криле гълъбови? Аз бих отлетял и бих се

успокоил.“ Бел. ред. ↑

ДЖОРДЖ БАЙРОН НА ЕДИН ДЪБ В НЮСТЕД

*Когато садих те дълбоко в земята,
аз исках да бъдеш по-траен от мен,
да трепкат по клоните тъмни листата,
бръшлян да обвива дъба извисен.*

*Така от пръстта на деди мълчаливи
през детството гледах те с горди мечти,
а днес те поливам със сълзи горчиви,
сред бурени, виждам, посърнал си ти.*

*Откакто съдбата далеч ме отпрати,
в дома на баща ми стои чужденец
и в негова власт е сега участта ти,
додето получа за зрелост венец.*

*А с мъничко грижи как би се изправил,
със рани зарасли как би разцъфтял!
Но никой не те е след мен съжалявал —
кога пришълците са имали жал?*

*Мой дъбе, не грохвай — о, нека измине
Земята два кръга по пътя си стар,
аз тук ще се върна във пълни години
За среща щастлива щастлив господар!*

*И ти ще живееш, достоен и мощен,
над бурена, който държеше те в плен,
че в тебе животът запазен е още
и пак ще си сложиш нов накит зелен.*

А твоята зрелост когато настъпи,

*смъртта ще ме скрие във пещерен мрак,
но ти, ти ще трепкаш с листата си скъпи
пред тебе е времето немощен враг.*

*Над гроба ми век подир век ще минава,
ти все ще си моят шумящ балдахин
и друг господар ще посрещаш тогава,
когато под сянката дойде самин.*

*Или със сина си пристъпи полека
и с шепот покаже му белия кръст.
О, вярвам, че те ще си спомнят навека
мъртвеца, положен във старата пръст!*

*И тук, те ще кажат, туптя му сърцето,
тук песните ня си, тук в младост цъфтя
и тук ще почива прахът му, додето
на времето дните стопи вечността.*

1807

ДЖОРДЖ БАЙРОН
СТАНСИ ЗА МУЗИКА

*Няма хубост на земята
с теб да се сравни;
като арфа над водата
твоят глас звъни.
Той със своята магия
сепва морската стихия.
Нощните вълни замират,
спира да струи зефирът.*

*През морето засияло—
Златен лунен път,
то като дете заспало
движи своята гръд.
Тъй духът се преклонява —
в унес той те обожшава;
причиняващ ти вълнения
като морските течения.*

1816

ДЖОРДЖ БАЙРОН
НА ТОЯ ДЕН НАВЪРШВАМ ТРИДЕСЕТ И ШЕСТ
ГОДИНИ^[1]

Мисолунги, 22 януари 1824 г.

*Настана време да запре сърцето,
след като другите сърца не тласка.
Щом повече не го обичат, клето,
то да даде последна ласка!*

*Под жълта есен са се свили дните,
плода на минала любов вгорчават.
Еднички червеите, язвите, тъгите
оттук за мен остават.*

*Самотен като остров вулканичен,
в гръдта ми огънят полека спада.
Не ще запали факел титаничен,
а само погребална клада.*

*До мен надеждата и ревността проклета
не идват, скръб възторжена не стига.
Властта на обичта ми е отнета,
а влача нейната верига.*

*Но тук не е така! Тук чезне боят
на мъката, която и задавя.
Тук цял във слава е покрит героят
и гробът му е цял във слава!*

Сред мечовете млъкна хленчът дребен.

*Развей, Елада, пряпореца роден!
Спартанецът под щита си погребан
не беше по-свободен!*

*Вдигни се! /Не Елада — тя се вдигна!/
Вдигни се ти, мой дух! Нима не помни
кръвта ти от какво във гняв изригна
по твоите пътища бездомни?*

*Стъпчи си спомените във душата крива!
Мъж ти бъди! Не в охкания сгушен!
Пред красотата нежна и горчива
оставай равнодушен!*

*Ако за младост жалиш, за какво си
живял? Родината на смърт почтенна
пред теб е. Млъквай с твоите въпроси
и свършвай поестта си тленна!*

*Коего търсиш вече — намери си:
войнишки гроб, под който да заглъхнеш!
Огледай се и място избери си,
та най-подир да си отдъхнеш!*

[1] Това е последното стихотворение на Байрон, написано на 22 януари 1824 г. в Мисолунги, Гърция. В него поетът прави драматична, но мъжествена равностетка на изминатия път и ясен житейски избор. По настроение стихотворението подсеца за „Моята молитва“ на Ботев. Бел. ред. ↑

ДЖОРДЖ БАЙРОН НА ЕМА

*Дойде часът, когато с мен
ще се сбогуваш ти, любима,
и с тръпка след съня блажен
след малко ще се разделиме.*

*Жестока тръпка! Тя е знак,
че няма да се срещнем вече;
човекът най-любим и драг
ще отпътува надалече.*

*Щастливи бяхме дълги дни;
спомни си само радостта ни
сред кулите развалини —
приют в годините ни ранни,*

*отдето гледахме сами
към езерото и простора;
за сетно сбогом се стреми
към тях през сълзите ни взора,*

*към тия полски широти,
където палаво търчеше
към сенките, където ти
върху гърдите ми лежеше;*

*забравям там да пъдя аз
бръмчащите край теб мушици,
завиждах им, че час по час
целуват твоите ресници.*

Виж езерния нисък бряг,

*там с лодка спирахме до вчера;
виж бряста — до върха му чак
заради тебе се катерех.*

*Но щастието отлетя,
напускаш ти местата родни;
по тях ще скитам в самота,
унесен в спомени безплодни.*

*Едва ли някой би разбрал
каква е днешната ми мъка,
не е ли досега познал
скръбта пред дългата разлъка.*

*Най-страшната беда е тя!
Виж сълзите неудържими —
това е краят в любовта,
о, господи! Прости, любима!*

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ ОДА НА ЗАПАДНИЯ ВЯТЪР

1

*О, Ветре западен, див дъх на Есента!
Вълшебник, викнал духове влудени,
незрим, ти пръскаш мъртвите листа,*

*кафяви, бледни, трескаво-червени
— прокажени в прокълната гора;
и с плач заравяш семена студени*

*да спят под вледенената кора,
като че всяко труп е в гроб поставен,
додето твоята пролетна сестра*

*с живот изпълни всеки кът забравен,
събуди с рог земята и подкара
стада-зърна в просторите въздушни —*

*Див Дух на ярост и на надпревара,
Рушител и Пазител, слушай, слушай!*

2

*Ти — луд поток през стръмни висини,
повлякъл, сякаш са листа изгнили,
рой облаци по сини ширини,*

*на мълниите феи бързозкрили,
и те като Менада^[1] страховита
небето в ярки кичури са скрили*

*от хоризонта тъмен до зенита;
ти — който пееш песен погребална,
със бурята гръмовна и сърдита,*

*на бедната издъхваща година
под саркофага на нощта прощална
и сред мощта на твоите пари души;*

*ти — блъснал небосвода да се срине
сред дъжд, и град, и огън, слушай, слушай!*

3

*Ти — вдигнал Средиземното море
от унеса на летен сън и спомен,
край залива, де всяка мъка мре,^[2]*

*де тихо го приспива речен ромон
и то оглежда кулите заспали
да тръпнат сред града замрял, поломен,*

*във светъл мъх и клони разцъфтяла,
така прекрасни, че болят очите;
ти — чийто стъпки, в мрака прокънтяли,*

*раздират на Атлантика водите,
а в дъното над тинята листата
в подморската гора сред ужас шушнат*

*и чуят ли гласа ти в тишината,
треперят и се гърчат, слушай, слушай!*

4

*Да бях аз мъртъв лист, от теб понесен,
да бях аз облак — да политнем двама,
да бях вълна сред пристъпа си бесен,*

*пред твоя вик задъхана и няма;
(макар по-слаб от теб, о Непокорен!);
да бях дори момче, което няма*

*ни капка страх пред твоя път просторен,
готово да те следва със охота!...
О, искам да ме тласкаш, неуморен,*

*да бъда облак, лист, вълна с вълните!
Аз паднах сред трънака на живота!
Аз в кърви съм! И бремето на дните*

*прегърби едного, на теб приличен —
неукротим, и горд, и необичан!...*

5

*Като гората да съм твоя лира!
Какво че лист след лист от мене пада?
И твоят порив, който не умира,*

*да опне струните ни, да изстрада
една красива в болката си песен!
О, Дух свиреп, да бъдем без пощада!*

*Мой дух стани! От моя глас унесен!
Със думите ми сгрей сърцата нови!
Като листа над нивите наесен*

*разхвърляй мислите ми по земята —
искри от неизгаснали огънове!
Бъди в стиха ми на пророк тръбата!...*

*О, Ветре! Зима следва твоя полет!
Но знай — след нея пак ще дойде Пролет!*

1819

[1] Менада — вакханка, участница в буйните, възторжени тържества, посветени на древногръцкия бог Диони (Бакхус). ↑

[2] „... край залива, де всяка мъка мре“ — става дума за Неаполитанския залив, а по-долу — за Неапол. ↑

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ ФИЛОСОФИЯ НА ЛЮБОВТА

*Потоците се вливат във реката,
реките пък моретата намират,
а ветровете горе в небесата
във сладостно вълнение се сбират
И всички те се търсят и обичат,
от обич няма кой да ги лиши
Душите на нещата се привличат —
защо не нашите души?*

*Виж как върхът целува синевата,
вълна вълната гони и прегръща;
прокълнато е цветето, когато
на любовта на брат си не отверща
И милва слънцето земята росна,
до океана, месецът трепти
Но всички тия ласки за какво са,
ако не ме целуваш ти?*

1820

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ ОБЛАКЪТ

*Зажаднели цветя, аз ви ръся с вода
от реки и морета незнайни!
Зашумели листа в полусънна мечта,
аз ви нося прохлади омайни!
Изпод моите крила пак росата преля
и събуди от сън семената.
Тихо те ще растат върху майчина гръд,
затанцува ли в слънце земята.
Често долния свят аз обстрелвам със град
и полята навред побелявам;
после пак изведнъж ги обливам със дъжд,
и сред гръм, и сред смях, отминавам.*

*Врѣх премина ли в бяг, аз засипвам го в сняг
и отдолу застенват горите;
нощем чака ме сън, на постеля навѣн,
до гърдите на бури сърдити.
Тук в най-тъмния кът окован е гърмът
и ту в ярост реве, ту замира,
а над мен ден и ноц моят пламенен вожд,
мойта мълния, в пътя се взира.
В нея грей любовта, нея води страстта
към подморските духове черни,
над земи и моря ни за миг тя не спря
да ми сочи пътеките верни.
И в безкрайния ход по небесния свод
вечно с тази любов е щастлива;
над реки, планини, над поля, долини,
тя сърцето си ярко разкрива.
Горе нежни лъчи галят моите очи.
Долу тя в дъждове се излива.*

Звездоока зора с метеорни пера
ме догонва в просторите ясни
и додето с ръка милва мойта снага,
на небето Зорницата гасне;
сякаш е златни крила, на висока скала,
горе там, на върха в планините,
е застанал орел, и прекрасен, и смел,
в миг запрял, озарен от лъчите...
А когато блести и със жар ми шепти
кървав залез за сласт и отмора,
и покрий вечерта с наметало света,
и помръкне лазурът просторен —
в моя нощен кафез, без посока и вест,
като гълъб се свивам аз, морен.

Тази бледна жена, назована луна,
оградена с огньовете студени,
бавно в мрака пълзи там над моите коси,
от среднощния полъх развени.
И нозете ѝ тук, доближили без звук,
някой път моя покрив пробиват,
и стотици звезди, невидени преди,
ту надничат оттам, ту се скриват;
та когато се взра в тази тяхна игра
и ми спомнят пчели позлатени,
и разпоря разсмян моя шатър тъкан,
то морето прилича под мене
на парче от небе, що захвърлено бе
долу, в рой от лъчи посребрени.

Денем слънцето сам аз обвивам във плам,
нощем с бисери кича луната;
и вулканите спят, и звездите мъждят,
мойто знаме щом вихър размята.
От земя до земя аз вися във тъма
и под мене вълните не спират.

*Като мост вледенен, като покрив втвърден
планини ме отдолу подпират.
А отпред закове ли в безброй цветове
свойта арка победна дъгата,
с урагана сърдит, в лед и пламък обвит,
аз минавам, превзел небесата.
Отстрани висини и искрят светлини.
Долу влажна се смее Земята.*

*Аз съм вечно дете на Земя и Море,
своя дом във Небето намирам.
През мъгли, ветрове, през води, брегове,
аз меня се, но без да умирам!
Затова след дъжда, щом дори и следа
не остане от мене отгоре,
и лъчите блестят и строят в своя път
свода син на безкрайни простори,
в моя тих саркофаг тихо смея се пак,
пак отдолу след миг изпълзявам,
като призрак-беглец, прероден младенец
— и отново лазура стъмнявам!...*

1820

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ ЛЕКА НОЩ

*Ти „лека нощ“ ми каза, мила,
но лека ли ще е нощта?
Щом двама ни е разделила,
тогава ще е тежка тя!*

*Макар душата ти любяща
да чака края на нощта,
ти с „лека нощ“ не ме изпращай,
защото ще е тежка тя!*

*Блазе на тез, които знаят,
че двама ще са през нощта!
Те „лека нощ“ не си желаят,
но винаги е лека тя!*

1821

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ НА НОЩТА

*Ела, обгърни тез небесни простори,
дух на нощта!
Излез, напусни пещерата зловеща,
где скучният ден те беше затворил.
В нея ти сънища странни посреща:
със тях и желана, и страшна си ти.
Ела, долети!*

*Обвий си снагата във мантия сива,
обляна в звезди.
Деня ослепи със своите коси;
срази го с целувка, която опива ...
Над земя и вода се за миг понеси
и на всички, навсякъде с жезъла свой
дарявай покой.*

*Щом заран разбуден аз зърна зората,
за тебе копнея!
Когато лъчите росата стоят
и пладне щом легне върху дървесата,
когато безсилен заспива денят
като гостенин, който при чужди се грее —
за тебе копнея!*

*Сестра ти — Смъртта, се надвеси над мен
„Зовеш ли ме вече?“
Сънят, твойто мило дете, долетя;
замоли ме плахо със взор замъглен:
„Пусни ме при тебе да се приютя!
Не ме ли желаеш?“ Отвърнах с тъга:
Не бива сега.*

*Ще дойде Смъртта, но — след твоя чар
Тъй малко остана!*

*Ще дойде Сънят, но ти ще си вече умряла
Не искам от тях аз скъпия дар,
единствена ти би ми го дала,
о Нощ! Приблужи се с луди крила!
Ела! Ела!*

1821

ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ СТИХОВЕ

*Щом падне лампата и се разбие,
в праха погива долу светлината.
Щом слънцето зад облаци се скрие,
изчезва тържеството на дъгата.
Щом лютнята със мъртви струни млъкне,
мелодиите глъхнат надалеко.
Престане ли веднъж гласът да шъпне,
любими думи се забравят леко.*

*Тъй както чезнат звуците, лъчите,
ведно със лютнята или свещта,
сърцето не откликва — все мълчи то,
веднъж напусне ли го любовта;
мълчи и само с вопли погребални
проплаква, като че фъртуни вият;
като че морските вълни печални
клепало за моряк-удавник бият.*

*Когато любовта сърцата слива,
по-твърдото напуска бързо тя;
по-нежното държи немилостива,
за да се гърчи в своята самота.
Любов, любов! Напразно възроптаваш,
преходни тука че били нещата!
Защо тогава слабите оставяш
твой дом и гроб да бъдат на земята?*

*Те, скръбни, ще те тласкат в яростта си,
тъй както буря — гарвана в небето.
Ще те скверни самият разум ясен,
дано да те изтръгне от сърцето!*

*Ще рухне твоят орлов дом във прах
и ти, самотна, в твойта голота,
ще си обречена на злъчен смях
сред ветрове и капещи листа!...*

1822

ЕЛИЗАБЕТ БРАУНИНГ
ИЗ „ПОРТУГАЛСКИ СОНЕТИ“

* * *

*За Теокрит веднъж си мислех — той възпява
с тъга годините тъй скъпи, тъй желани,
как някой в дар на смъртните ги дава,
на старци и на юноши — със щедри длани.*

*И както шепнех древния му стих — огряни
от собствените ми сълзи, видях тогава
пред мен годините тъй скъпи, тъй желани;
тях, моите собствени: как всяка засенява*

*челото ми! И както плачех, ми се стори,
че спря една мистична форма в тъмнината
отзад ѝ с властен глас ми каза, както аз*

*се борех с нея (тя ме хвана за косата!):
„Кажу какво съм?“ Казах: „Смърт.“ Но отговори:
„Не, смърт не съм, а обич!“ — сребърният глас.*

* * *

*Обичай ме, но не за друго ти —
единствено заради любовта!
Не казвай: „Тя е с дивна красота,
с тих шепот, с поглед, който чист блести,*

*а мойта мисъл с нейната трепти
и сме свободни даже в близостта.“
Любими, нека бъда от страстта
измамена във своите мечти*

*или пък неизмамена... Души
да слеем най-подир — но не от жал!
Лицето ми без сълзи не бърши —*

*тъй плахият ни порив би умрял.
Обичай ме заради любовта
и тъй ще си любим и след смъртта!*

ДЖОН КИЙТС
LA BELLE DAME SANS MERCI

О, що ти липсва, бледен рицар,
де скръбно твоят взор се рей?
Повяхнаха треву и птица
в леса не пей.

О, що ти липсва, бледен рицар,
така самин, от скръб терзан?
Настана есен, всеки плод е
в полето сбран.

Бял крин, в роса от страх и треска,
върху челото ти цъфти,
А на страните — бледна роза
без цвят почти.

Далеч една девойка срещнах,
тъй хубава — и само чар,
с коси вълнисти, с лека стъпка,
очите жар.

Венец от рози аз ѝ сплетох,
в сърцето си сградих ѝ трон;
тя гледаше ме тъй любовно,
и с нежен стон.

При себе си на коня взех я,
и вече глух бях, за света;
вървах така — вълшебни песни
ми пейше тя.

Тя сладки корени ми даде,
див мед и манна; с нежен глас
на странен говор тя ми рече: —
теб любя аз!

Тя в своята пещера ме введе,

и там безумно заридя —
и там безумно аз целувах
очи, уста.

Там с тихи песни тя приспа ме.
И сън видях — ах, сън проклет!
И този последен сън сънувам
аз навред.

Царе, князе и воини бледни
там видях — страх, лица, омрази;
те викаха ми: в плен си ти у
la belle dame sans merci.

Там видях ледни устни в мрака,
очи раззинати без звук —
и аз събудих се — ето
днес сам съм тук.

Затуй сега блуждая бледен,
и в болка погледа тъмней;
увяхнаха треви и птица
в леса не пей.

ДЖОН КИЙТС ОДА НА СЛАВЕЯ

I

*Боли сърцето, тлеят сетивата,
попили бучиниш и притъпени;
изпит е опият — сега душата,
към Лета тъне, сляпа и сломена...
Щастлива си — не завист ме измъчва,
а щастие от щастиято твое, —
затуй че ти, Дриада лекокрила,
в кое ли кътче сладкозвучно
на сенчестото буково усое
възпяваш лятото с безгрижна сила.*

II

*О, глътка упоително вино,
лежало в земна хладина дълбока,
с вкуса на Флора, с мирис на сено
и танц на провансалка черноока!
О, чаша, пълна с топлина от Юга,
о ти, пламенобуза Хипокрена,
с блещукащ ръб от пенести мъниста
и устни — влажна теменуга;
пиян да съм; светът — незрим за мене,
и с теб да се изгубя в мрак разлистен.*

III

*Изгубен и погълнат, да не знам
това, що ти в букаците не помниш:
умора, треска, страх и ужас — там,*

где хора лаят, тежки вопли ронят,
белеят власи над чела сковани,
где призрак младостта е блед, злосъстен,
 где мислите пораждат скръб бездънна,
 оловнооко отчаяние,
где Красота не пали взора ясен,
не люби Любовта, докато съмне.

IV

Далеч оттук! — ще литна, ще те стигна,
не с леопардите на Бакхус славен;
незрима, бързокрили, ще повдигне
Поезията моя мозък бавен:
най-после с теб! Тъй нежна е нощта,
на своя трон Луна щастлива свети
 всред хоровод от звездочели феи;
 но долу не поглежда тя —
небесен дъх, в треви и мъх оплетен,
едва неясен зрак насам довее.

V

Не виждам аз ни младата поляна,
ни сладкото на клоните кадило,
отгатвам само в тъмнина уханна
с какво тъй щедро месецът дарил е
треви, шубраци и дивачки плодни:
млад шипков цвят и алена глогина,
 листати теменужки в цвят последен
 и роза, рожба първородна
на Май разцъфнал, пълна с росно вино,
жужило от мушици в здрача летен.

VI

Тъй тъмен слушам; нощи, не една,
Смъртта обиквах, молах я за отдих,
наричах я с най-нежни имена,

дано в небето моя дъх проводи;
но тук — сега, по-дивна смърт е таз,
да спра в среднощ пречистен и спокоен,
дорде изливаш ти душа от звуци
в такъв екстаз! —
да пееш ти и аз да съм за твоя
тържествен реквием надгробна буца.

vii

Ти няма да умреш, безсмъртна птичко,
под стъпките на хищни поколения;
тъй твоят глас дървото е обкичвал
при древни императори и селяни;
и тъй наред Боазовата ръж
си пяла ти за бащин дом на Рут,
ридала с горест в чуждите имоти;
магичен отвор неведнъж
отключвала си в пенестия скут
на тайнствени морета, в край самотен.

viii

Самотен! — не е дума, а камбана —
при себе си, пробуден, идвам с нея!
Прощавай! Не умеела да мами
фантазията ни — лъжлива фея!
Замира твоят химн, прощавай, сбогом! —
покрай върбите, над потока лунен,
по хълма, после долу, нейде татък
погребан е сега дълбоко:
сега ли спя, или се будя сънен?
Ни звук, нима бе сън — и толкоз кратък?

ДЖОН КИЙТС ЗА МОРЕТО

*С предвечен шепот идва и се мята
по пусти брегове — поглъща, смила
безчетни пещери, дорде е в сила
магията подлунна на Хеката.
А друг път дълги дни мълчи в прехлас
и раковините стоят, където
развързаният вятър на Небето
отдавна ги е разпилявал с бяс.
Ако е мрачен, морен твоят взор —
насищай го с просторна морска хубост
ако слухът ти е препълнен с песен
или е приглушен от глъч и грубост —
край стара пещера седни унесен,
дорде се стреснеш: нимфи пеят в хор.*

ДЖОН КИЙТС ДУШАТА СИНЯ НА НЕБЕТО

Отговор на сонет, завършващ
така:

„... са по-прекрасни
тъмните очи,
а не онези като див
зюмбюл.“

Д

ж.
Х.
Рей
нол
ДС

Душата синя на небето — дом
за слънцето, за бледата луна
с Вечерницата, с целия ѝ сонм
сред златни облаци и тъмнина.
Душата синя на морето — кът
за всички ручей и езера —
понякога беснее, но гневът
се стапя в тъмносинята игра.
В цветята също синьото гори:
в гората, под зеления си тюл,
потайна Виолетката цари,
в полята — Незабравка и Зюмбюл.

*Прекрасно е, в очи със този цвят
когато виждаш бъдния си свят.*

ДЖОН КИЙТС

ОДА НА ГРЪЦКАТА ВАЗА

I

*Ти, млада, незачената невясто на покоя,
отгледа те забравата и времето безбрежно;
ти, горска летописнице, кой в слово, в рима кой е
създал сред нас история по-дъхава, по-нежна?
Каква легенда в теб витае, лавролистен съд?
дали за божества, или за хора простосмъртни,
или за храм в полята на Аркадския простор?
Що за герои, богове? И деви непристъпни?
Що за гонитба, страст и бягство с разтуптяна
гръд?
Какви тръби, дайрета? Що за луд възторг?*

II

*Пленяват чути песни, ала как е дивна тая
нечута песен! Затова свири, тръба, в захлас;
услаждай не слуха, не сетивата — а в омая
със своя химн духа обвей и пей без звук, без глас.
Прекрасен момко под дъба, запели, твоите устни
не ще замлъкнат, нито мраз листата ще пропъди;
любовнико, а ти — не ще догониш никой път
мигът мечтан — целувката, но не жали напусто;
не ще увехне тя, макар да страда твойта плът,
ти влюбен ще пребъдеш, тя прекрасна ще
пребъде!*

III

О, дървеса благословени! О, завидна орис!

Безсмъртна пролет разлюлява кичести върхари;
благословен свирачо — неуморен песнотворец,
завинаги ще пееш ти с ликуваща цафара;
благословена триж любов! Със вечните огньове
ти ще даряваш миг след миг изгаряща възхита,
неизтощим копнеж по теб, задъхан, вечно млад;
над всяка земна страст си, над тлетворните
любови,
върхлитащи духа с клеймо на горест и пресита —
с чело изпепелено, с гърло сгърчено от жад.

iv

Какъв народ за жертвата свещена там пристига?
О, жрецо тайнствен — чий олтар, кой бог, кому е
дан
юницата, що в небесата жален глас издига
и всеки хълбок е обкичен с хвойна и бръшлян?
Кой град е? Там река или море талази мята?
Или сред мирен кът планински градската стена
напущат тия — стари, млади — в утрин
благочестна?
Ти, малък град, безлюдна ще е вечно тишината
на улиците твои; да разкаже ни една
душа защо си пуст, отнийде тук не ще се веене.

v

Атинска форма! О, непостижим овал! Населен
с герои и със деви — ваян в мрамор хоровод;
с клонаци и треви, под стъпки стръкове навели;
тих съд, пред тебе разумът е ням, не дава плод —
като пред вечността: какъв замръзнал пасторал!
Когато свърши времето ни, пътят ни обречен,
ти ще пребъдеш тук всред нова скръб и суета,
ти, спътнице на смъртните — безсмъртен идеал,
ни казваш: твойта истина — това е красота
и красотата истина е — запомни, човече!

ДЖОН КИЙТС ОДА ЗА ФАНИ

1

*Природо-лекар! Да кърви духът!
Сърцето облекчи от гласове,
хвърли ме на олтара — в мойта гръд
да стихне приливът от стихове.
Природо! Тема, тема дай ми ти,
снят ми пак да полети.
Аз идвам, аз те виждам тук, пред мен.
Не вдигай длан във въздуха смразен.*

2

*Любов, най-сладък дом на моя страх
на радост и надежда, и печал!
Ще донесеш ти в идващия мрак
усмивката на сладостта,
брилянтна като утринта.
С очи смирени, грабващи без жал,
изгубени в учуден час,
се вглеждам аз, се вглеждам аз.*

3

*Кой с алчен поглед моя пир отне?
В какво се втренчва бялата луна?
О, тия длани запази поне!
Любовен огън ще пламти,
ала към мен моли се ти,
сърцето твое да люлей вълна.
Ах, пулса бърз и вдъхновен*

смиляващо спаси за мен!

4

*Любов, спаси го, сякаш дъх звънлив
и сладен образ в топлия простор,
венец танцуващ сред поток пенлив.*

*Бъди като априлски ден
усмихнат, сумрачен, студен,
спокойна лилия във скромнен двор!
О, небеса, подир това
ще грее юнска синева!*

5

*Нима туй, Фани, са лъжи?
Прозрачна длан на бялата си гръд —
сърцето дете бие — ти сложи!*

*Но не жена — сега бъди
перце сред морските води,
от всеки вятър люшкано без път,
глухарче и тичинков прах,
несигурни във полета си плах.*

6

*Аз знам това, отчаян, че го знам.
Сърцето ми трепти, сладка Фани;
когато си далеч, то скита там
или пък пази тоя дом
на скръб и незаглъхващ стон.
Любов самотна с болки и терзания!
Свободен ти ме запази
от тъмна ревност и сълзи!*

7

*Ако духа ми покорен скъпиш
пред вехнештата гордост на мига,*

*любовния ми взор не ще смрачиш.
Или пък грубо разчупи
светия хляб, за да блести
цветецът, недокоснат досега.
Ако ли не — да се склопят
очите ми за сетен път!*

HEMCKИ ПOETИ POMAHТИЦИ

НОВАЛИС ПЕСЕН НА ДЕВИЦИТЕ

*Ние ли не сме нещастни?
Нашата скръб ли не личи?
Бдим потискани, безгласни
и с престорени очи.
Всичките ни вопли скрити
спят сподавяни в гърдите.*

*Наште майки ни говорят,
ние им се противим,
Чувствата ни с тях се борят,
жадни за плода любим,
А устата ни жадуват
със момци да се целуват.*

*Грях ли е мечта такава?
Без пазач е мисълта!
Та нима не ни остава
само сладката мечта?
Молят ни да я погубим,
да не мислим, да не любим.*

*След вечерната молитва
самота ни пак гнети.
Ала мисълта ни литва,
в жажда за любов пламти.
Ах, за чувството едничко
всичко бихме дали, всичко!*

*Строги майки ни внушават
да вървим с прикрита гръд.
Но от туй нима престават*

*чувствата ни да кипят?
Пред копнежа за наслада
всяко земно було пада.*

*Да сме хладни, мълчаливи
като камъка студен,
пред очи красноречиви —
безучастни ден след ден,
нищо да не ни привлича...
Туй ли се живот нарича?*

*Нещо ни тежи в душата,
вехне свежият ни лик.
Ах, тежи, а за отплата
ще ни милва блед старик!
Бързайте при нас, любими,
обичта си да делиме!*

НОВАЛИС ХИМН НА НОЩТА

*Защо се връща вечно утринта?
Защо властта на земното не свършва?
Злощастната ни суетня погубва
долитането дивно на нощта.
И жертвеникът скрит на любовта
защо навеки не гори?
Отмерено е времето
на светлината,
ала без време и пространство
е на нощта властта.
Сънят ни вечно трае.
Сън свещен,
недей оцастливява толкоз рядко
обреклите се на нощта
във бурната ни земна делничност!
Не виждат те едни глупците
и сън какво е те не знаят.
Те знаят сянката, която
във оня здрач
на истинската нощ
от жал ти мяташ върху нас.
Не те усещат те
на гроздовете в златното море
и на бадема
в чудния елей,
нито на мака в сока кестеняв.
Не знаят те,
че ти открай
облъхваш скрит гръдта
на крехката, невинна дева
и в рай утробата превръщаш...*

*Не знаят те, че идеш от
сказания изконни,
за да отвориш дверите небесни,
че носиш ключа и отваряш
чертози преблажени —
ти, на безбрежни тайни
носител ням.*

КЛЕМЕНС БРЕНТАНО ПЕСЕН НА ПРЕДАЧКАТА

*Ах, веселият славей
как пееше над нас,
как ронеше тогава
сребристия си глас!*

*Сега преда самичка
на звездна светлина
и точа бяла нишка
над бялата луна.*

*Когато бяхме двама,
пя славеят над нас,
а днес напомня само,
че съм без тебе аз.*

*Но грейне ли луната,
така ми е добре
и шепна в тишината:
„Дано ни бог сбере!“*

*Замина ти, а още
пей славеят навън —
напомня ми и нощем
отминалия сън.*

*Луната плува в здрача
сред звездното море.
Аз пея уж, а плача,
„Дано ни бог сбере!“*

КЛЕМЕНС БРЕНТАНО
ВЕЧЕРНА СЕРЕНАДА

*Тиха флейта тихо плаче,
тихо пръска тих фонтан —
звуците се сипват в здрача
и долитат като блян.*

*Нежен зов, копнеж сърдечен,
сладък миг, така желан...
Звуците затихват вече
и отлитат като блян.*

КЛЕМЕНС БРЕНТАНО НЕКА В САМОТА ИЗЧЕЗНА

*Нека в самота изчезна —
никой да не знай скръбта ми!
Ако потъмней в измама
моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като пилигрим в пустиня!*

*Нека в самота изчезна,
като пилигрим в пустиня,
ако без привет отmine
моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като просек безприютен!*

*Нека в самота изчезна,
като просек безприютен!
Ако спра сред пътя труден
без звездата си небесна —
нека в самота изчезна,
като ден в мъглива вечер!*

*Нека в самота изчезна,
като ден в мъглива вечер!
Ако не изгрее вече
моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като роб, скован в окови!*

*Нека в самота изчезна,
като роб, скован в окови!
Ако не съзра отново*

*моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като песента на лебед!*

*Нека в самота изчезна,
като песента на лебед!
Ако ме не срещне с трепет
моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като кораб в океана!*

*Нека в самота изчезна,
като кораб в океана!
Ако скрита в мрак остане
моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като радост в болки неми!*

*Нека в самота изчезна,
като радост в болки неми!
Ако нявга в грях съзре ме
моята звезда небесна —
нека в самота изчезна,
като, мила, ти в сърце ми.*

АДЕЛБЕРТ ФОН ШАМИСО ЗАМЪКЪТ БОНКУР

*Унесен в спомени далечни,
като дете се виждам аз;
видения, защо смутихте
човека, вече беловлас?*

*Сияен замък се издига
сред сенчест лес във самота;
ей кулите, а долу мостът,
зад него — тежката врата.*

*От герба лъвове познати
ме гледат със умилен взор;
със весел глас ги поздравявам
и влизам в стихналия двор.*

*Ах, ето сфинкса над фонтана
и смоквата зелена вън,
а там зад тесните прозорци
сънувах първия си сън.*

*Аз влизам в църквицата, дете
е прародителят зарит;
да, ето гроба, а над него
са закрепени меч и щит.*

*Очите мътни недовиждат
какви са тези писмена,
макар че през стъклата пъстри
нахлува много светлина.*

О, замък на деди прочути,

*все още помня те добре,
макар изчезнал от земята,
която днес селяк оре.*

*Бъди благословен да раждаш,
мой роден, свиден пущинак,
но дважд благословен да бъде
трудолюбивият селяк.*

*Аз по света ще се зарея
със тая лютня във ръце,
на всеки друм, пред всяка хижа
да пея с радостно сърце.*

ЛУДВИГ УЛАНД
ПРОЛЕТНА ВЯРА

*Повяха топли ветрове,
дъхът ми ден и нощ зове,
разпуква пъпките в гората.
О, повеи свеж о, сладък звън!
Сърце, излез и ти навън
и радост ще смени тъгата!*

*По-чист се ражда всеки ден,
светът е сякаш обновен —
честита тръпне равнината
и всеки дол и рът цъфти.
Сърце, излез навън и ти
и радост ще смени тъгата.*

ЛУДВИГ УЛАНД
ПОТЪНАЛАТА КОРОНА

*Белее се на хълма
там къщица една,
от прага ѝ се вижда
просторна равнина.*

*Един селяк присяда
наблизко в късен час —
той клепе си косата
и пее с волен глас.*

*А долу в низината
в дълбок и тъмен вир
лежи една корона
от злато и сапфир:*

*блестят елмази нощем
по нейната снага,
но никой я не знае,
ни дири досега.*

ЛУДВИГ УЛАНД
КОВАЧ

*Аз чувам навън
чука ти, мой мили;
ехти той от сили
под мишците млади —
като над площада
чист утринен звън.*

*Седи моят мил
до черна камина,
но щом аз премина,
мехът забучава
и плам избуява,
езици извил.*

ЛУДВИГ УЛАНД ПРОКЛЯТИЕТО НА ПЕВЕЦА

*Отколе замък дивен, издигнат над мъгли,
тъмнееше се мрачен над мрачните скали,
а около градина, засенена с грани,
където дългоцветни се мятаха фонтани.*

*Живееше в тоз замък цар славен и богат,
за своята жестокост по целий край познат;
бе ужас мисълта му и погледа му стърви,
каквато дума каже — тя бич е или кърви.*

*Веднаж во тоя замък отбиха се певци,
едина с бели власи, друг с златни къдрици,
на кон, в ръката с арфа, бе старец белобради,
а бодър подир него вървеше момка млади.*

*И стареца му казва: „Готви се, синко мой,
с най-отборните песни, гласът вълшебен свой
сбери и воля дай на душевния си пламък!
Дано омекчиш на царя сърцето — хладен камък.“*

*И в залата висока там с вити стълбове
те влязоха: а ето на своите тронове
с жена си царя седна — той грозен и ужасен,
и мрачен като буря, а тя — същ месец ясен.*

*И стареца удари по звучните струни —
и взря се царя сепнат в душевни глъбини;
а ето че подхвана и момъка унесен —
и стареца приглася на дивната му песен.*

Те пееха за младост, за пролет, за любов,

за мъжество, свобода и за свещений зов
към милост, що сърцето човешко възвишава,
в световната нетрайност що дава трайна слава.

Стояха царедворци с приведена глава;
и воините груби смутиха тез слова;
царицата, со сълзи от радост на очите,
взе от гърди си роза и хвърли на певците.

„Народа възмутихте — извика царя с бяс, —
а ето и жена ми се съблазни от вас!“
И хвърли меч — в гърдите на момка той проникна,

из тях, наместо песен, поройна кръв избликна.
Като че вихър пръсна за миг придворний рой.
На старца в ръцете издъхна момка. Той
обви го в своя мантел, на коня го намести,
привърза го и тръгна от замъка злочести.

Но спря се там навън той пред гордите врата,
издигна своята арфа, на арфите цвѐта,
и хласна, и разби я на витии стълб мермерен.
И викна — целия замък се сепна разтреперен.

„Проклятие вам, чертози! Под вашите сводове
да се не чуят вечно на песен звукове,
а само стон и само въздишки — за отплата,
духът на отмъщение докле ви срий с земята...

Проклятие вам, градини, обкичени с цвѐтя!
Во тоя лик се взрете, засегнат от смъртта,
и изсъхнете, спрете вий, извори студени,
и пустош да се вгнезди во вази, вкаменени,

Проклятие, убийда, и теб да сполети!
Меч дигнал против други, от меч да паднеш ти!
Нечуто да заглъхне и твоя дъх последен,

забрава твойто име да скрий в мрак непрогледен!“

*Тъй прокълна певеца, и чу гласът му бог —
во прах лежат стените и дивния чертог.
Единствен стълб напомня за прежната му слава
и той разпукнат вече, да падне застрашава.*

*Градини дето бяха, там пустош се весели,
дръвче не мята сянка, ни извор ромоли,
и името на царя покрива тма дълбока.
Изпълни на певеца бог клетвата жестока.*

ВИЛХЕЛІМ МЮЛЕР

ЛИПАТА

*До кладенеца полски
липа издига стан,
аз в сянката ѝ често
седял съм замечтан.*

*Едно любимо име
по нея съм дълбал;
то още ме изпълва
ту с радост, ту с печал,*

*И тази вечер късно
край нея минах пак,
затворих си очите
в притихналия мрак.*

*И сякаш зашептяха
листата ѝ безброй;
„Ела при мене, момко,
тук чака те покой!“*

*Внезапно духна вятър,
във миг далеч отвя
той шапката ми лека
от моята глава.*

*Кога ли край липата
ще мина пак, не знам;
но все долавям шепот:
„Покой те чака там!“*

ЙОЗЕФ ФОН АЙХЕНДОРФ
ЛОЗАР

*След дъжд е. И мъглите
в долчинките пълзят.
Почиват равнините
във тиха благодат.
А слънцето сънливо
сред бледа синина
се усмихва надолу свенливо
като млада, красива жена.
Домът ни сред мъглите
пред мен се откри
и тебе сред лозите
съгледах да стоиш.
И в миг огря полята
омайна светлина —
ти за мене си слънцето златно,
моя скъпа, сънлива жена.*

ЙОЗЕФ ФОН АЙХЕНДОРФ ОТЗВУК

*Пред бащината хижа
сънувах, че стоя,
че пак е май и виждам
просторните поля,
че шушнат млади клони
над пролетна трева
и цвят ветрецът рони
над моята глава.*

*Събудих се — луната
блестеше с бледен зрак
и бях сред непозната
страна, където сняг
белее сред покоя
на ледени цветя,
а и косата моя
белей от старостта.*

ЙОЗЕФ ФОН АЙХЕНДОРФ СТРОШЕНАТА ХАЛКА

*О, тази воденица
пак трака с шум голям,
но мойта годеница
я няма вече там,*

*Тя вярност обеща ми,
халка ми подари,
но щом ме с друг измами,
халката се строши.*

*Могъл бих да пътувам
далече по света,
да пея и вълнувам
и други с песента.*

*Могъл бих да воювам,
опръскан с кърви цял,
в полето да нощувам
край огъня изтлял,*

*Но чуя ли далече
да трака колело,
зова смъртта си вече —
да спре това тегло!*

АУГУСТ ФОН ПЛАТЕН ТРИСТАН

*Който с поглед види красотата,
той, на смърт обречен, бавно крее,
безполезен тук е на земята,
ала пред смъртта все пак бледнее,
който с поглед види красотата!*

*И любовна скръб безкрай гнети го:
че глупецът с вяра устремен е,
но — уви, в страстта цел не постига,
той от красотата уцелен е,
а любовна скръб безкрай гнети го.*

*Ах, той като извор би пресъхнал,
смърт би пил с мириса на цветята,
и отрова с всеки дъх би вдъхвал:
който с поглед види красотата,
ах, той като извор би пресъхнал!*

* * *

*Потегли ме нещо в нощта —
аз тръгнах навън без посока.
Вървах през града, потопен в пустота,
край тихи къщя
и в нощта, и в нощта
минах градската порта висока.
Клокочеше буен поток в пропастта.
Опрях се на моста посърнал,
и гледах водата с болка в гръдта:*

*отлиташе тя
във нощта, във нощта,
без да може назад да се върне.*

*Играеше златен рояк над света:
ту гасне, ту мигом припламне.
Цъфтяха звездите на таз висота
подобно цветя
във нощта, във нощта,
нейде там в долините измамни;*

*Нагоре очите си вдигнах в нощта
и после погледнах надолу;
сърце, как живя толкоз дни в самота!
Смири си скръбта
във нощта, във нощта,
забрави всички свои неволи!*

ТЕОДОР ЩОРМ РАЗКАЯНИЕ И ЗЛОБА

*Болезнено хапеш нежните устни —
и кръв се разлива по тях,
о, зная, разбирам — така ти желаеш,
защото аз нявга целувал ги бях.*

*А твоите руси коси избеляват
сред слънчевий жар, и дъжд плиска по тях
о, зная, разбирам — така ти желаеш,
защото аз нявга целувал ги бях.*

*Стоиш пред огнището — в дим и жарава
попукват се твоите нежни ръце:
о, зная — така ти желаеш, защото
притискал ги бях аз до свойто сърце.*

ТЕОДОР ЩОРМ
ЖЕНСКА РЪКА

*Не ще изпуснат твоите устни
ни звук на жалба и тъга:
но туй, що устни премълчават,
издава бледната ръка.*

*Скръб и страдание личи,
зад нейните черти укрито,
и че в безсънна нощ лежи
тя до едно сърце разбито.*

ЕДУАРД МЪОРИКЕ ВЪПРОС И ОТГОВОР

*Ти ме питаш откъде ли
плахата любов у мен
ненадейно се засели
и ме грабна в своя плен.*

*Но кажи, защо тъй диво
вятър птиците влече
и от кой потаен извор
живата вода тече?*

*Ако можеш по поръчка,
вятърът ти усмири
и с магьосническа пръчка
сладостния извор спри.*

ЕДУАРД МЪОРИКЕ
ИЗОСТАВЕНА МОМА

*Едва петли пропели,
едва звезди стопени,
аз ставам, огън паля
в огнището студено.*

*Какъв чудесен огън!
и как блестят искрите!
Да гледам в тях не мога
сърцето е разбито.*

*И ето пак се сецам:
в съня ми ти се мярна —
насън бях с теб на среща,
О, либе ле невярно!*

*И сълзи ме задавят —
как много ме обиди...
Навън се ден задава —
по-скоро да си иде!*

ЕДУАРД МЪОРИКЕ СРЕЩА

*До изгрев бурята не мина —
тук сякаш вечно е била!
Измете улици, комини
като неканена метла.*

*Една девойка мина стройна,
но колко плахо гледа тя!
Горят ланити неспокойно —
от вятър пламнали цветя.*

*Насреща иде момък китен,
той слисан е и възхитен е.
Очи се срещат със очите —
тъй радостни и тъй смутени...*

*Той сякаш пита я в почуда
кога е плитките навила —
нали нощеска буря луда
разбърка ги с такава сила...*

*И още гледа и бленува
целувките на свойта мила,
следи я с поглед развълнуван,
а тя отдавна се е скрила.*

АНЕТЕ ФОН ДРОСТЕ-ХЮЛЗХОФ ПЛАМТЯЩА ЛЮБОВ

*Ти искаш да знаеш защо ли
понякога тъй съм замислена аз,
така безразсъдна, без воля,
разсеяна тъй непростимо завчас.
Ти искаш без милост да знаеш
какво свидно нещо отдавна се крий
във скрина заключен, потаен,
пред който аз често стоя до зори.*

*Видях две очи, във които
лъчът се пречупваше като в поток.
И срещна ли друг поглед — скрито
си мисля за техния блясък дълбок.
Дори сред нивята вълнисти,
когато цветеца, откъснат за мен,
нарече ти „Окулус Кристи“,
аз пак спомних техния поглед вгълбен.*

*И тонът на глас един има —
дълбок, затрептял като екот от рог.
Той сякаш на подбив ме взима
и вред ме преследва тъй нежен и строг.
Недавна в сияйната зала
от писък цигулков терзана бях аз
и мигом, изтръпнала цяла,
във виолончелото чух оня глас.*

*А бих ли могла да забравя
оня и гъвкава, и яка снага
пред мене в самотна дъбрава
или по вълните далеч от брега?*

*Дори преди малко аз зърнах
как облаче, литнало в безкрайността,
разсея се, в дим се превърна —
и сякаш пак тая снага очерта.*

*И чуй, чуй накрая от мене
какво има в скрина заключен и тих:
там кърпичка, с кръв напоена,
веднъж посреднощ крадешката укрех.
Поряза се с нож той самия,
берейки ми вишни над стръмния ров.
И тъй сега двете аз крия:
кръвта му и мойта пламтяща любов.*

АНЕТЕ ФОН ДРОСТЕ-ХЮЛЗХОФ В ПОСЛЕДНИЯ ДЕН НА ГОДИНАТА

*Годината след час
ще свърши. Нишката се омотава.
Едничък час, последният ѝ днес.
Което беше живо време, става
във гроба отромонен ек без вест.
Очаквам няма аз.*

*Дълбока е нощта.
Едно око отворено дали е?
Тревожно блъска в тия зидове
изтеклия живот. Сърцето бие.
Прекарай тия сетни мигове
във бдяща самота!*

*Зад мен е пътят цял.
И всичко с хладен ум сега ме гледа
и се възправя като страж суров
на прага земен. О, полупобеда!
О, тежко рухнал дял!*

*Как вятърът с замах
кръстачката на тоз прозорец тегли!
Годината... Отлита с вихър тя,
а не изтихом като сенки бегли
да се стопи сред звездна яснота.
О ти, дете на грях!*

*Нима ти всеки ден
не чуваше ек с потаен намек
из бездната на пустата ти гръд,
где се ломяха камък подир камък,*

когато там нахлуеше дъхът
на полюса вледен.

Кандилото без глас
трепти, гасней... Фитилът смуче жадно
последната му капчица елей.
И ти ли, мой живот, тъй безотрадно
изтля? Нима студена, черна зей
пред мене гробна паст?

Знам, моят клет живот
ще рухне вече във кръга, заключил
годината... Отдавна знаех аз.
И все пак туй сърце не се отучи
да пламва цялото в суетна страст.
Сега избива пот

на ужас без предел
по челото. Една звезда мигар
през облаците в миг не се яви?
Звездичката на любовта е сигур.
И тя с мъждив светлик ти се гневи,
че страх те е обзел.

Я чуй! Плющят крила.
Надгробен химн? Небесно ли ехтене?
Камбана нейде бий с блуждаещ глас.
О, господи, аз падам на колени —
смили се във последния ми час!
Годината изтля.

НИКОЛАУС ЛЕНАУ
ИЗ „ПЕСНИ НА ТРЪСТИКАТА“

* * *

*Тъне слънце в далнините
и замира морний ден.
Кротко свеждат се върбите
над кристалний вир студен.
Любовта си в младините
насълзен напуцам аз,
тъжно шепнат тук върбите
и трепти развений саз,
на скръбта ми в тишините
ти, далечна, бдиш всегда,
както тука през върбите
бди вечерница — звезда.*

* * *

*Тъмно. Облаците скитат.
Дъжд неспирен зареди,
и бездомни вихри питат:
— Вир, де твоите звезди?
На отблясъци стъмени
дирят притаени зов.
Няма да изгрей над мене
нивга твоята любов.*

* * *

Сетен слънчев зрак,
бродят вредом тми,
а как болно пак,
близкий лес шуми!
Мълнии блестят
лудо всеки миг —
техний тленен лик
тръпне в моя път.
Волний вихър вей
в тъжни небеса —
виждам как пилей
твоята коса.

Щом над глъхнали падини
вечер нежна прилети,
сред пустинните градини
в моя дух живееш ти.
А когато се здрачава
низ потайний горски кът
и пръстта с печал запява —
моите сълзи текат.
Сякаш аз лова унесен
всеки звук на твоя глас —
и замира твойта песен
там зад разлюлений саз.

* * *

Кротък месец отразен е
от затихнали води
и до тръстики зелени
бели рози той реди.
Горе там елен се вглежда,

*в полумрака на нощта,
птица прелетя — и свежда
вейки сребърни тръстта.
Аз вървя, навел главата.
А в сърдечни глъбини,
чист като молитва свята,
твоят спомен ми звъни.*

НИКОЛАУС ЛЕНАУ МОЕТО СЪРЦЕ

*Дъждовна нощ и адски мрак.
Сърцето ви с тревожни тръпки
се вслушва в миналото пак,
в незнайните си бъдни стъпки!*

*Сърце, защо и този път
утеха вечна ти не носиш?
Надире жалби те зоват,
напред — въпроси и въпроси.*

*Добре? Животът е живот.
Христос тъй плуваше сред бури.
Да пуснем лодката във ход —
смъртта не ще я прекаaturi.*

НИКОЛАУС ЛЕНАУ ТРИМА ЦИГАНИ

*Пусто поле, през полето полека
моята бричка се влачи едвам,
насред полето върба — и троица
цигани видях, излетната там.*

*Къдра глава е отпуснал едина,
сграбчил цигулка в извита ръка,
буйна и весела песен подкарал,
и като вихър премята лъка.*

*Другият къса лулица засмукал,
гледа из нея как пушек се вий,
сякаш че всичко световно блаженство
заради него се в пушека крий.*

*Третий цимбал окачил на върбата,
спи там, извърнал нагоре лице,
вятърът тихо струните подръпва,
блян му вълшебен витай над сърце.*

*Нищо и никакви, дрипави, голи,
тям изпод дрипи месата лъцят,
хич и не искат да знаят — с усмивка
гледат презрително те на света.*

*Те ме научиха тройна наука —
тоя безсмислен живот на света
как се просвирва, пропуска, проспива,
гордо, с презрителен смях на уста.*

Тримата цигани... Татък далеко

*моята бричка в полето изви;
дълго се ази извъръцах и вирах
в техните рошави, мурги глави.*

НИКОЛАУС ЛЕНАУ
МОЛБА

*Щом така ме омагьосваш
с твойта тъмна, властна нощ,
строга, нежна, замечтана
и безмерно сладка нощ —*

*тоя свят в тъма чаровна
ти край мене угаси
и живота ми навеки
с твоя купол украси.*

НИКОЛАУС ЛЕНАУ
ТЕЖКА ВЕЧЕР

*Тежеше от мъка небето
със своята облачна плът.
Вървахме из парка, където
ни даваха храстите път.*

*Беззвездна, задушна и няма
потискаща беше нощта —
за сълзи създадена само,
тъй както у нас любовта.*

*И „лека нощ“ дълго, безкрайно
повтарях в прощалния час,
а исках във себе си тайно
смъртта и на двама ни аз.*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ ПЛАНИНСКИ ГЛАС

*Рицар един в планината върви
бавно и в скръб потопен:
„В нежни прегръдки ли днес аз отивам,
ах, или в гроба студен?“
Планинският глас отговори смутен:
„В гроба студен!“*

*Рицарят скръбен нататък върви,
в тъмна и горестна шир:
„Вече тъй рано към гроба отивам —
нека! Но в гроба е мир!“
Планинският глас отвеща отподир:
„В гроба е мир!“*

*Рицарят сълзи пролива през сън —
сън или спомен горчив:
„В гроба най-сетне сломен ще почина;
в гроба ще бъда щастлив!“
Планинският глас отвеща вечно жив:
„В гроба щастлив!...“*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ ВЕСТ

*Мой верен ратаю, стани
и яхвай коня вран!
Мини гори и планини
до двора на Дънкан!*

*И при коняря бързо влез.
с въпрос го събуди:
„От двете царски щерки днес
коя ще се сгоди?“*

*Ако е мургавата, там
недей стоя и ден!
Ако е русата, насам
не бързай ти към мен!*

*А за едно възже иди
при стария възжар
и бавно, мълчешком язди
към своя господар!*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ ДОН РАМИРО

*„Доня Клара! Доня Клара!
Моя обич от години!
Безсърдечно и жестоко
ти на гибел ме обричаш.*

*Доня Клара! Доня Клара!
Все пак сладък е животът!
Долу в гроба е ужасно,
в гроба тъмен и ужасен.*

*Доня Клара! Утре в храма
ще застанеш до Фернандо.
Доня Клара! Мен на сватба
няма ли да ме поканиш?“*

*„Дон Рамиро! Дон Рамиро!
Твоите думи са горчиви,
по-горчиви от съдбата,
мойта воля променила.*

*Дон Рамиро! Дон Рамиро!
Бог ни раздели двамина.
Не тъжи! Девойки много
по земята още има.*

*Много маври, дон Рамиро,
победил си, твърд и храбър.
Победи и своята мъка!
Ела утре! Ще те чакам!“*

„Доня Клара! Доня Клара!

*Утре с тебе ще танцувам —
обещавам и кълна се!
Лека нощ! Ще дойда утре!“*

*„Лека нощ!“ И тя се скрива.
Дон Рамиро още дълго
там стоя и сетне тъжен
тръгна бавно в мрака нощен.*

*Утрото прогонва мрака
и нощта е победена.
Пъстър като цвят-градина,
разпрострян лежи Толедо.*

*Слънцето изгрява. Блясват
белокаменни палати,
а черковните кубета
светят огнени и златни.*

*Като рой пчели отрано
празнично звънят камбани,
а молитвените песни
се издигат кротко в храма.*

*Виж там! Храмът на площада
тежките врати отвори —
разшумян и развълнуван
хорският поток се лее.*

*Рицари, жени, придворни
с радостни лица и дрехи.
Пеят медните камбани,
органът звучи тържествен.*

*С почит място правят всички,
идва двойката венчана —
в бели, сватбени премени*

доня Клара с дон Фернандо.

До палата на Фернандо
людският поток се стича.
Там започва сватбен празник
пищно и по стар обичай.

Рицарски турнир с награди,
пълни, весели трапези,
час след час отлитат бързо,
идва вечерта несетно.

И тогава всички гости
в залата за танц отиват.
В блясъка на светлините
пламват дрехите от свила.

Седнали на лично място,
доня Клара, дон Фернандо
тихо си шептят и мило
се усмихват непрестанно.

В залата се залюляват
весели вълни стоцветни.
Барабаните не спират,
свирят флейти и тромпети.

„Но защо, о, господарке,
все отправяш си очите
там към онзи ъгъл тъмен?“ —
пита рицарят учуден.

„Рицар в черен плащ загърнат
там стои, о, дон, Фернандо.“
Той усмихва се и казва:
„Но това е сянка само.“

Сянката пристъпва бавно,
с черен плащ Рамиро идва.
Клара кимва и смутено
своя поглед в него спира.

В блесналата светла зала
валсът вече е започнал.
Луди кръгове се сливат,
тътне и трепери подът.

„Дон Рамиро! Дон Рамиро!
С радост ще танцувам с тебе,
но защо си с плащ наметнат,
като нощ беззвездна черен?“

Той със поглед я пронизва
и промълвя с глас приглъхнал:
„Обещах ти, доня Клара!“
И за танца я обгръща.

В танцовия кръг се впитат,
в лудия и пъстър шемет.
Барабаните не спират,
свирят флейти и тромпети.

„Като сняг са пребледнели,
дон Рамиро, твоите устни!“
„Обещах ти, доня Клара!“ —
отговорът трепва глухо.

През потока от танцьори
свещите за миг проблясват.
Барабаните не спират;
свирят флейти и тромпети.

„Като лед са ти ръцете!“ —
тя му шепне ужасена.

„Обещах ти, доня Клара“ —
и в потока луд изчезват.

„Твоят дъх на пръст мирише!
О, пусни ме, дон Рамиро!“
„Обещах ти, доня Клара!“ —
той повтаря ѝ неспирно.

Свирят флейти и тромпети,
валсът своя кръг не спира,
сякаш някакъв магьосник
изтъкал е тъкан жива.

„О, пусни ме, дон Рамиро!“ —
молец глас се чува в танца.
И все тия тъмни думи:
„Обещах ти, доня Клара!“

„Но върви си ти, за бога!“ —
Клара рязко му извика.
Думите едва и рекла,
и изчезна дон Рамиро.

Клара втренчва се бездушна,
смъртнобледа, в ноц обвита —
тайнствен сън я бе отвлекъл
в царството на тъмнините.

Най-накрая се разпръсва
мракът пред очите мили.
Тя седи до дон Фернандо,
уморена и безсилна.

Откакто започна танца,
не бе ставала от стола,
тя седи до дон Фернандо,
той тревожен ѝ се моли:

*„Говори, защo си бледна
и очите ти тъмнеят?...“
„А, Рамиро?“ — пита Клара,
пак от странен смут обзета*

*„Господарко, не ме питай! —
рицарят прошепна тихо. —
Кървавата вест е кратка:
днес убиха дон Рамиро!“*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ
ВАЛТАСАР^[1]

*Среднощ. Под мрачен небосклон
във морен сън спи Вавилон.*

*Единствен царският палат
зари над стихналия град.*

*На пир събрал е Валтасар
от своята свита млад и стар.*

*И вече всеки е пиян,
но дига пълния стакан.*

*По жилите на Валтасар
тече не кръв, а буйна жар.*

*С надменно дигната глава,
реди кощунствени слова.*

*Със хули вишния зове —
тълпата от възторг реве.*

*Слуга повиква с грозен глас,
той тича, връща се завчас*

*и носи злото — куп голям,
откраднат от юдейски храм*

*Във светотатство Валтасар
напълва сам свещен пахар,*

*изпива го докрай и в бяс
крещи сега с гръмовен глас:*

*„Йехова, застани в поклон,
че аз съм цар на Вавилон!“*

*Едва заглъхнал този вик,
и царят побледнява в миг,*

*замира всеки вик и смях
и в залата нахлува страх.*

*И виж! Над бялата стена
показва се ръка една,*

*написва огнени слова
и пак изчезва след това.*

*Със плахо вперени очи
се свива царят и мълчи.*

*И всеки гост, скован от мраз.
седи смутен, без дъх и глас.*

*Не разтълкува никой маг
що значи огненият знак.*

*Но царят от изменник скрит
във тая нощ беше убит!*

[1] Сюжетът е заимстван от библейската легенда за последния вавилонски цар Валтасар, убит през време на пиршество, след като на стената се появил огнен надпис, предупреждаващ царя за предстоящата му гибел. (Б.пр.) ↑

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ

ПРОЛОГ

*Живеел тук рицар мрачен и ням,
страните му страшно изпити;
замаян, отчаян и винаги сам
се губел в света на мечтите.
Той бил непохватен и спънат, и плах
цветя и девойки с кикот и смях
го срещали денем в лъките.*

*Но вечер в ъгъла, с тъжно сърце,
далеч от света и тълпата,
той, луд от копнеж, простирал ръце,
безмълвен и глух в тишината.
Среднощният час като дойдел, отвън
се чувала песен самотна и звън,
и лек шум оттатък вратата.*

*И ето: девойка му праща ноцта
под було, извезано с пяна;
цъфти и пламти като розичка тя
под чудната своя премяна.
И с къдрици златни до кръшния стан,
със поглед го стрелва, погалва го с длан
прегръща го после засмяна.*

*И той я прегръща в безумен копнеж,
и сякаш гори го жарава.
И бледният рицар става по-свеж,
и спящият буден става.
Тя скланя над него уханни уста,
с елмазното було забулва го тя —
това я за миг забавлява.*

*Внезапно в подводен дворец от кристал,
замаян, рицарят спира.
Пред целия този разкош засиял,
дъхът му почти замира.
Прегръща го пак русалката тук —
съпруга е тя, той е съпруг —
дочуват се песни от лира.*

*Русалки свирят и пеят така,
че танци започват бясно.
А рицарят мощно протяга ръка,
прегръща русалката страстно...*

*Внезапно дворецът потъва в мрак.
И ето, мечтателят-рицар е пак
сам в бедния дом на поета.*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ НЕ ЗНАЯ КАКВО ОЗНАЧАВА...

*Не зная какво означава,
че ме гнети тъга.
Старинна легенда смущава
неволно ума ми сега.*

*Прохладно е и тъмнее,
и тихо плиска Рейн.
Планинският връх светлее
в залязващия ден.*

*Девојка с лице непознато
висока скала краси;
облечена с дреха от злато,
и вчесва златни коси.*

*И златен е нейният гребен,
и песен пее тя.
Гласът ѝ е глас вълшебен
и властна е песента.*

*С уста от мъките бледа
лодкарят губи покой;
нагоре гледа, не гледа
подводните рифове той.*

*Аз знам, че лодкарят потресен
намира тук своя край.
Това със своята песен
направи Лорелай.*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ ПОКЛОНЕНИЕ В КЕВЛАР

I

*Дън майката се вглежда,
синът лежи встрани.
„Процесията, Вилхелм,
минава — погледни!“*

*„Така съм болен, майко,
че съм ѝ глух, и сляп!
За мъртвата Гретхен си мисля
и съм сърдечно слаб.“*

*„Да идем, сине, в Кевлар!
Тук мъката те скоси.
Там Божията майка
сърцето ти ще спаси.“*

*Хоругвите се воят,
църковни песни звучат.
От Кьолн по Рейн към Кевлар
поклонници вървят.*

*И син, и майка тръгват
с приведени чела
и в хора заедно пеят:
„Мария, на теб хвала!“*

II

*Днес Божията майка
е в дреха от сребро;*

ще дойдат тук болни хора
с надежди за добро.

Тук всеки болен ѝ носи
с измъчено сърце
все крайници от восък —
нозе или ръце.

Даде ѝ ръка от восък —
тя ръка му изцери;
даде ѝ нозе от восък —
тя здрави му подари.

Един дотук докуцукал —
обратно с танц поел;
пристигнал друг без пръсти —
с цигулка се заел.

Взе майката свещица,
извая сърчице.
„Предай ѝ го — над тебе
тя ще простре ръце!“

Със стон той сърцето взема,
със стон върви едва;
очите му ронят сълзи,
сърцето му — слова.

„Благословена Дево,
пречиста Дево, ти,
царице на небето,
слез и ме защити!“

В град Кьолн живеем с мама.
Чуй — моят роден град
с параклиси и църкви
открай е бил богат.

*До нас живееше Гретхен,
но тя склопи очи.
Вземи сърчице от восък —
скръбта ми облекчи!*

*Сърцето ми излекувай,
към мен не бивай зла!
Аз пламенно те моля...
— Мария, на теб хвала!“*

III

*И син, и майка заспаха
в настъпилия мрак.
И Божията майка
пристъпи техния праг.*

*Над болния се сведе
и на сърцето му тя
постави длан и излезе,
усмихвайки се, в нощта.*

*Видя добрата му майка
и друго нещо насън...
Тогава се събуди —
пес лаеше навън.*

*Синът бе неподвижен —
той вече бе умрял
и бледите му бузи
лъч розов бе огрял.*

*Ръце тя кротко скръсти.
Макар че я заболя,
запя благоговейно:
„Мария, на теб хвала!“*

ХАЙНРИХ ХАЙНЕ МОРСКО ВИДЕНИЕ

*Лежах на кораба на края
и гледах замечтан
във бистрата вода
и взирах се дълбоко там, все по-дълбоко,
чак до самото дъно на морето,
изпърво сякаш във мъгла обвито;
ала полека-лека в ярки багри
показаха се куполи и кули
и в края, като слънце, блесна град,
старинен, нидерландски
и многолюден.*

*Замислени мъже с наметки черни,
със бели къдрави яки, с верижки златни
минават през пазарния площад,
запътени към общината, гдето,
изваяни от камък кралски статуи,
стоят на стража с меч и жезъл.
А надалеч пред стари къщи
с излъскани прозорци
и със липи, подрязани на конус,
във свилени премени се разхождат
девойки стройни с гиздави лица,
затулени под черни капишони
и с руси къдри.*

*Момци в испански пъстри дрехи
минават важно, кимат със глава.
И възрастни жени
в кафяви избелели рокли,
с молитвеник в ръка и броеница,
отиват с крачки ситни
във храма божии,*

позвани от камбанения звън
и звуците на орган.
Самият мен затрогва с трепет странен
далечният камбанен звън!
Копнеж безкраен и печал дълбока
облъхват моето сърце,
това едва закрепнало сърце;
любими устни сякаш
целуват неговите рани
и кръв от тях струи отново —
червени жарки капки,
които капят дълго, бавно
там долу върху стара къща
в дълбокия подводен град —
самотна стара къща с остър покрив,
безлюдна, меланхолна;
на долния прозорец само
седи девойка,
глава на длан подпряла,
досущ дете забравено, злочесто!

Познавам те, дете забравено, злочесто!
Така дълбоко, значи, чак в морето
от мене си се скрила ти
в детинска прищявка;
не си могла отново да излезеш
и чужда си останала сред чужди
столетия наред.
А аз, с душа, изпълнена от скръб,
по цялата земя те търсех
и търсех непрестанно,
теб, вечно любима,
отколе загубена
и в края намерена.
Намерих те и гледам пак
лика ти сладък,
очите предани и умни,

чаровната усмивка —
и няма нивга пак да те напусна,
при теб ще сляза долу.
С разтворени прегръдки
ще полетя към твоето сърце.
Ала навреме точно
ме хваща капитанът за нозете
и дръпва ме навътре
и разгневен, със смях, ми вика:
„Докторе, полудяхте ли?“

ФРЕНСКИ ПОЕТИ РОМАНТИЦИ

МАРСЕЛИН ДЕБОРД-ВАЛМОР БЕЗСЪНИЦА

*Не искам да заспя... Безсънице любима,
по-сладка си от сънищата ти:
изпълнени са те с лъжливи красоти,
а чар действителен, безспорен в тебе има.
Донасяш ми покой безкрайно скъп и мил,
не би могъл такъв възторг да се изкаже...
Не смея да заспя! Сънят ме плаши даже —
от сетивата би ме той лишил!*

*С тревоги би отнел на моя дух покоя;
със ужас моят взор в съня ще долови
настъпващия ден — несигурен, уви,
а тъй красив е той в безсъницата моя!
В съдбата ми сега прибави се любов,
разкривайки пред мен вълнуващи простори,
размаха тя крила и тихо проговори:
„Очаквай да настъпи изгрев нов!“*

*Със теб нощта тъй страшна не изглежда,
безсънице добра, при мене стой,
а утре, щом отново дойде той,
ще бъда аз изпълнена с надежда!
Във моето сърце написа той една
вълшебна страница и нея
за да чета сега, ми трябва светлина —
да бъда будна все копнея!*

*Сънят да ме лиши от тебе не можа,
безсънице, край мен свещта ми не угасна!
Обичана съм аз! Реалността прекрасна
не искам да сменя със някой сън-лъжа!*

МАРСЕЛИН ДЕБОРД-ВАЛМОР РАЗДЕЛЕНИТЕ

*Не ми пиши! Скърбя и гасна в изнемога,
без теб добрите дни са ласки без любов.
Да чезна все така в очакване, не мога;
сърцето ми е гроб, не чува ничий зов.
Не ми пиши!*

*Не ми пиши! Смъртта да чакам ми остава.
Попитай бог дали обичах те безкрай...
Сега да чуя, че ме любиш, означава
да слушам райски глас от недостъпен рай.
Не ми пиши!*

*Не ми пиши! И тъй тревога в мене има —
от паметта ми ти до днес не си изтрит.
Не ми поднасяй съд с вода недостижима.
Същински жив портрет във почерка е скрит.
Не ми пиши!*

*Недей, не ми пиши словата две, които
не смея да чета; на моето сърце
ги шепне твоят глас и сякаш упорито
с целувка стигат те до моето сърце...
Не ми пиши!*

МАРСЕЛИН ДЕБОРД-ВАЛМОР МОЯТА СТАЯ

*Живея на тавана,
небето гледам аз;
луната си остана
стопанката у нас.*

*Дори да се почука,
не ме е грижа „кой?“
Не идва никой тука,
ако не идва той!*

*Приела самотата,
цветя бродирам все,
но как без плач душата
това да понесе?*

*Пред мен звезда сияе
със бляскави лъчи;
но бурята, и тя е
пред моите очи;*

*Където той седеше,
днес никой не седи.
Бе негов столът, беше
на двама ни преди,*

*а пък сега изглежда
печално примирен,
без никаква надежда
останал като мен.*

МАРСЕЛИН ДЕБОРД-ВАЛМОР КАМБАНИТЕ НА ВЕЧЕРТА

*Звънят камбаните на вечерта,
в дола пълзят разкъсани мъгли.
Спохват ли те скръб и самота,
за мен мисли, за мен мисли!*

*Вечерните камбани с меден глас
ще стоплят твоя дух усамотен,
аз ще се моля тихо в тоя час;
ела при мен, ела при мен!*

*Звънят им тъжен ако те смути,
попитай времето, което бди —
ще ти отвърне, че до мен си ти
като преди, като преди.*

*Камбаните на вечерта звънят,
щях да примра, да беше с мене тук,
и нежни песни щяха да ехтят;
о, сладък звук, о, сладък звук!*

АЛФОНС ДЪО ЛАМАРТИН ЕЗЕРОТО

*И тъй, от бряг на бряг отнасяни, ласкани,
на тая вечна нощ в света неочертан
ще можем ли веднъж да хвърлим котва — спряни
в живота океан?*

*О, езеро, една година в скръб изтече...
Но ето ме: вървя по същите места.
На камъка студен пак сядам, ала вече
до мен не сяда тя...*

*Под дивите скали ти пак така щастливо
се пенеше преди; и вятърът така —
със цветни пръски, с вик — се хвърляше игриво
във нейните крака.*

*А спомняш ли си ти оная нощ, когато
със лодка из леса се губихме? До мен
седеше кротко тя и само на веслата
шумът бе извисен.*

*Внезапно странен звук във здрача се изправи.
Но ехото — и то се вдигна начаса.
Вълната бе добра — полегна и остави
на ехото гласа:*

*„О, време, не лети! Бъдете вечно млади,
приятни часове,
та в късите ни дни най-бързите наслади
духът да призове!*

*Нещастните отвред на теб се молят, време:
надежда остави!*

*Ти бягаш. И от теб надежда кой ще вземе?
Щастливците, уви!*

*Напразно моля миг единствен от съдбата:
Сатурн в нощта лети...*

И казвам на нощта: не бързай, нощ — зората

сама ще заблести!
Но да обичаме! О, радостта ще вземем,
когато не заспим.
Пристанище и бряг не знае нашто време —
лети! — и ний летим.“
О, време, та нима ще позволи съдбата
и той миг, изгрял от твоите висини,
да отлети далеч — по-бърз и от крилата
на горестните дни?
Ах, няма ли поне следи да ни оставиш?
Завинаги ли — да, изцяло ли — кажси,
ни вземаш радостта, която ни раздаваш
с най-щедрите лъжи?
Нищожество и мрак, о, минало и вечност,
каква е вашта цел към всеки грабнат час?
Върнете ми поне от тая безсърдечност
най-нежния екстаз!
Ах, пещери, вода и бряг, и лес огромен,
които пролетта закриля — съдник лош
не е за вас смъртта! Затуй пазете спомен
от тая чудна ноц!
Да бъде тя във теб, о, езеро, когато
гърмиш или мълчиш; и в тъмните ели,
и в хълмовете там, засмени от луната,
и в дивите скали.
И във ветреца, що трепти и отминава
в шума на твоя бряг, подзет от друг твой бряг,
дори в една звезда, която в тебе плава,
да се усеща пак!
И нека тоя тих ветрец във храста, даже
и въздухът свенлив, дърветата — и те,
които все мълчат — о, всичко нека каже:
„Обичали са те!“

АЛФОНС ДЪО ЛАМАРТИН УСАМОТЕНИЕ

*На планината аз, под дъбовете стари,
по залез неведнъж седя опечален
и погледът ми тук и там наслука шари
по изгледа менлив, разстлан далеч под мен.*

*Отсам бучи река, разпръсва пяна бяла
и в лъкатушен път далече чезне в мрак;
оттатък — езера с вода в покой заспала,
където къпе взор Вечерницата пак.*

*По тези върхове, обкичени с дървета,
на заника лъчът за сетен път е спрял;
изкачва се нощта със своята карета
и тесничка черта е хоризонтът бял.*

*От стар готичен храм изтръгната тогава,
вечернята трепти; сред стихващия друм
се спира минувач; камбаната прибавя
и своя повик свят към сетен дневен шум.*

*Но безразлично все остава в мен сърцето,
не се вълнува то и вижда пак навред,
че сянка е светът; и слънцето, което
съгрява всеки жив, за мъртвия е лед.*

*Напразно моят взор на всеки хълм се спира,
от утро чак до мрак, навред — и тук, и там,
оглеждам се така в простора на всемира
и казвам: „Кът щастлив за мене няма, знам.“*

Какво са долини, колиби и палати,

какво е всичко тук за мене — суета!
Реки, скали, гори, убежища познати —
откакто липсва тя, навред е самота!

И слънцето — дали е в мрак, или сияе —
не ме вълнува то със своя кръговрат.
Какво от туй, че тук е нощ или зора е?
Отдавна нищо аз не чакам в този свят.

Да можех да летя след него във безкрая,
пустиня бих видял навсякъде под нас;
за туй, което то облъчва, не мечтая,
от никого сега не искам нищо аз.

Но може би отвъд самата тази сфера,
където друг светлик разпръсва вред лъчи,
ако достигна аз, целта си ще намеря,
мечтаното от мен ще зърна със очи.

Ще имам, зная, там и обич, и надежда,
ще се опивам там от извора желан,
към който всеки дух с копнеж безкрай се вглежда

и който в този свят остава само блян!
Защо не мога тъй — с крилата на Зората —
да литна ей сега към своята мечта!
В изгнание защо оставам на земята?
Не съм обвързан аз със нищо на света.

Когато горски лист от клона се отрони,
отнасят го далеч вечерни ветрове;
приличам аз на лист от есенните клони —
вземи ме, ветре, с теб, духът ми те зове!

АЛФОНС ДЪО ЛАМАРТИН ЕСЕН

*Привет, гора, с венец, обран от листопада!
Жълтеят се навред окапали листа.
Последни ясни дни, привет! Във траур страда
природата — със мен в съзвучие е тя.*

*Минавам замечтан по пустата пътека;
обичам тъй до мен да се процежда пак
последна светлина, сподавена и мека,
на слънчев лъч, огрял през гъстия клонак.*

*През късна есен тук природата е бледна
и аз потръпвам цял пред нейните очи:
отива си другар, с усмивката последна
на устни, чийто чар смъртта ще изличи.*

*И тъй, със тиха скръб, че млъкнаха в сърцето
надеждите безброй за бъдещия ден,
обръщам се назад и виждам туй, което
в живота е било пропуснато от мен.*

*Земя, небе, поля, природа несравнима,
пред гроба си една сълза дължа на вас!
В простора — аромат, в светлика нежност има,
погледнеш ли ги тъй в предсмъртния си час!*

*Животът бих изпил съвсем до дъно, боже,
защото след сместа от жлъчка и нектар
накрая, утаен, във тази чаша може
да има капка мед — за мене сетен дар!*

Във бъдещите дни към щастие съдбата

*ме води може би и след безброй тегла
една душа, до днес за мене непозната,
със моята душа съзвучна би била!...*

*Но всяко цвете мре — за сбогом то тогава
изпраца аромат на всичко свое тук,
а моята душа в смъртта си преминава
като опечален и мелодичен звук.*

АЛФРЕД ДЪО ВИНИ СМЪРТТА НА ВЪЛКА

1

*Пламтящата луна бе скрита в сива пара,
тъй както чезне в дим зарята на пожара,
и черен бе лесът до хоризонта чак.
Вървахме ний без шум през нисък храсталак,
по целия ни път преплетен със тревите,
и ето — изведнъж видяхме под елхите
оставена следа от вълчи крак голям.
Разбрахме, че вълкът е минал скоро там,
и затаили дъх, слухтахме в тишината,
пристъпвайки едва. Лесът и равнината
не трепваха дори; дочувах само аз
понякога едва един проплакващ глас,
издаван във нощта от ветропоказател —
далечен вятър бе стрелката му разклатил;
край мене всеки дъб, във сянка занемял,
изглеждаше опрян на лакът и заспал.
Цареше тишина. Отново се наведе
най-старият ловец и мястото огледа,
приведен над пръстта; след малко, дъх стаил,
той, който никои път до днес не бе грешил,
със шепот съобщи, че е разбрал следите —
че вълците са два, съвсем наблизо скрити,
и има при това и две вълчета с тях.
У всеки мой другар приготвен нож видях;
блестящите дула на пушките прикрили,
поехме пак напред със удвоени сили,
но първите от нас се спряха в своя път
и две очи видях насреща да блестят:*

на лунна светлина игриви силуети
се мяркаха пред нас, в боричкане заети.
Тъй хрътката дома, пред нашите очи,
на своя господар се радва и квичи.
Децата на вълка обаче не скимтяха
и в същата игра съвсем безшумни бяха —
те знаеха: отвъд, зад градските стени,
човекът враг не спи и готви им злини.
Бащата бе нащрек; на малката поляна
вълчицата встрани сред сянка бе простряна,
спокойна — сякаш бе изсечена в гранит,
напомняйки така със гордия си вид
кърмачката на Рем и Ромул всеизвестна.
Вълкът прилекна в миг и погледът му блесна:
той беше заграден отвред със врагове.
Разбрал, че от смъртта не ще се отърве,
подскочи срещу нас и челюстта си склочи,
прегривайки врата на първото ни куче,
и жертвата си все тъй стискаше със бяс,
макар че с дружен залп прострелян бе от нас,
макар че нож след нож, от всичките посоки,
във неговата плът се врязваха дълбоко.
И кучето до смърт бе стискано така,
догдето се простря в краката на вълка.
Тогавата към нас извърна си очите;
до дръжка бяха чак ножовете забити
и към земята той бе просто прикован
пред черните дула, във кърви цял облян.
Със поглед помътнял отпусна се в тревата,
последна глътка кръв преглъщаше устата —
презрителен и горд, с окървавен език,
затвори той очи, умря без стон и вик.

2

Стоях облегнат аз на пушката, която
изпразнил бях пред миг; да гоня из гората
вълчицата докрай, не исках аз — разбрах,

че в гъсталака чер не бяга тя от страх:
не би останал сам вълкът сред враговете,
ако със нея там не бяха две вълчета —
да ги спаси от смърт, тя беше длъжна днес,
та волно да растат във родния си лес,
да не търпят с човек приятелство позорно,
тъй както правят туй животните покорни,
които своя лай продават всеки ден,
за да задоволят ловеца настървен.

3

Уви — помислих аз, — „човек“ е гордо име,
но слабости у нас за жалост много има
и как да се държа в последния си час,
животни, аз сега научих го от вас.
Велико е в света мълчанието само,
униние и страх у него само няма.
Разбрах те аз добре, о, скитнико в нощта,
когато твоят взор пред мене запламтя.
Той казваше ми тъй: „Духът ти да остава
спокоен, мълчалив и да не се смущава,
бъди стоик и горд до крайния предел,
до който стигнах аз — вълкът свободен, смел.
Молбата и плачът са равно недостойни —
преодолявай ти несгоди многобройни,
за своята цел докрай безстрашно се бори
и мълком, като мен, изстрадай и умри.“

АЛФРЕД ДЪО ВИНИ
БУТИЛКА В МОРЕТО
СЪВЕТ КЪМ ЕДИН НЕПОЗНАТ МЛАДЕЖ

*Дерзай, младежо слаб, чиято песен носи
в самотността ми ек от скръб, но не възпре
копнежа да реша заплетени въпроси.
Послушай, забрави младежа, който мре
тъй, както Чатертън и Малфилатър мряха,
накрая забрави свещената уплаха
пред бъдещето, в теб стаена. Чуй добре:*

*Когато смел моряк, попаднал в буря, гледа
как мачтите лежат, прекършени без жал,
как страшният двубой завършва със победа
за океана лих, от ярост побелял,
как корабът трещи в стихията жестока
и без кормило как се люшка без посока —
ще скръсти той ръце, спокойно замълчат.*

*Огромните вълни със поглед преценява,
презира ги, разбрал, че е сразен от тях,
с материята зла духът се примирява —
и кораб, и човек ще се превърнат в прах;
безсилие за миг докарва в смут моряка,
но после мисълта отново помощ чака
от вярата, докрай надвила всеки страх.*

*Изпълнил е докрай дълга си капитанът,
за да предотврати опасностите зли.
В настъпващата нощ пустее океанът,
а неговият бриг се носи към скали;
пред края примирен, човекът се опитва*

да се успокои със размисъл, с молитва
към онзи, що в света добро и зло дели.

Ще се пожертва той; но трябва до земята
да стигне онзи тъй полезен резултат
от дневника му — той отдавна го пресмята
по-ценен от елмаз, от перла с дивен цвят;
на картата си той, сред люшкания груби,
нанесе тази паст, която го погуби,
и би я завещал на бъдещия свят.

Човекът пише: „Днес течение опасно
към Огнена земя повлече брига мой.
На изток гибелта ни чака — то е ясно,
посока север би била за нас покой.
Прилагам дневник — там са данните, които
за този южен край събирах упорито.
Ако е рекъл бог, до вас ще стигне той.“

След туй, студен и ням, каквито са скалите
край протока мъглив, що името е взел
на Магелан — брегът със пяна там покрит е
погубил не един моряк кастилски смел, —
бутилка взима той, подбира да е здрава,
догдето бригът в кръг с течението плава,
като сокол, кръжащ над исканата цел.

В ръката си държи бутилката — другарка
на кораба била в премеждия безчет,
шампанско с етикет на всеизвестна марка
е имало — от Реймс донесло им привет.
И той я бе държал така в минута горда,
когато бе събрал моряците на борда,
та да изпият тост за родния трицвет.

Тогавя празник бе и всички хора бяха
със чаша във ръце — по мачтите дори —

*и всеки шапка в миг разпалено размаха
и с мощен вик „ура“ възторга си разкри,
а слънцето заля платната с ярко злато,
навред се пръсна ек от тази глъч, с която
зовяха роден край момчетата добри.*

*След възгласа всеобщ внезапно тихо стана
и всеки в своя дял от виното се взря,
че Франция за миг съгледа във стакана,
за всекиго е тя картина най-добра.
Един съзира как баща му нощем в мрака
оплаква го, не спи, а празен стол го чака
край масата до тъй любимата сестра.*

*Пред друг пък е Париж и дъщеря му — тя е
надвесена със плач над някакъв компас,
тревожно все следи стрелката как играе
и да я отклони очаква сгоден час,
Марсилия блести пред трети; там зове го
една жена с ръце, протегнати към него,
забравила света, ридаейки без глас.*

*О, вярa в любовта, о, трепети, които
изглеждат ни като същински гласове,
легенди, що света тревожат упорито,
капанът ви защо тъй често ни зове?
Защо ни мами все лъжливата надежда,
която като сняг под слънце се изцежда,
о, рухващи на прах в дланта ни светове!*

*Къде са тристата моряка? Злите хали
ги грабнаха без жал и със харпуна свой
туземецът лови мизерните парцали,
останали от тях в пенливия прибой.
Достойни бяха те за своята родина
и всеки офицер сред първите загина —
от триста души, днес дузина са на брой.*

*И капитанът пак към полюса се взира —
открил е път натам през протоците зли...
До пояса му чак водата с глъч напират,
замахва той с ръка към тъмните мъгли.
След миг ще бъде труп сред бурята ревяща,
с бутилката привет в морето той изпраща
към бъднините — те за него са дошли.*

*Усмивка се мъжът при ясната представа,
не стъкленият съд достига бряг, че той
със остров непознат света обогатява,
че е преодолел превратности безброй,
че бог би позволил на бездната сурова
да глътне кораб цял, но не и мисъл нова,
че крехкото стъкло надви смъртта в двубой.*

*Това е всичко. Бог сега да му помага!
Вода покрива туй, що кораб е било,
вълна, подир вълна редуват се веднага.
Бутилката лежи в огромното легло —
като сред люлка тя е в бездната дълбока
и няма лъх — водач към вярната посока,
но клонката на Ной е под това стъкло.*

*Течение напред го тласка, но студени
и яки ледове го спират — със гърди
докосват го за миг подплашени тюлени
и отминават по невидими следи.
Бутилката така очаква топло лято:
ледът ще се стопи, ще дойде миг, когато
ще се насочи тя към топлиите води.*

*Сред Тихото море блести във синевата
прекрасен кораб, цял от слънцето залят;
моряци изведнъж съзират как се мята
бутилката пред тях — предмет добре познат;*

свещен моряшки дълг го повелява: ето
че спускат лодка те веднага във морето
и спира своя ход красивият фрегат.

Но оръдеен гръм отеква. Виждат: бяга
робовладелски бриг на хоризонта блед.
Тревога! Злия враг преследвайте веднага,
за да запомни той: законът е навред!
В утробата си пак фрегатът лодка вдига —
тъй скрива в своя джоб децата си сарига —
и пара, и платна понасят го напред.

Сама, и пак сама сред океана! Дребна
като прашинка сред подвижна пуста шир
и тайна не една неволно тя избегна,
осъдена така да скита все безспир,
трепереща от страх сред тая бъркотия,
а водораслите високата ѝ шия
със своя плащ зелен обвиха най-подир.

Но духват ветрове откъм Флорида свежа,
за да я отнесат към френски залив стар,
където най-подир ще я измъкне с мрежа
от морските води един щастлив рибар.
За учен хуква той, довежда го и пита
в бутилката каква ли течност има скрита,
какъв ли еликсир е този ценен дар.

Наука е това, рибарю, тука има
за жадни умове напитка — не блести,
но е събрала труд със стойност несравнима.
Да беше уловил елмази — красоти,
или голям товар от мексиканско злато,
не би възнаградил света така богато,
не би ни радвал тъй със своя улов ти.

Какъв възторг навред страната ни обхвана —

*прослава е това за нея... Погледни:
и топът всемогъщ, и мирната камбана
помагат радостта навред да прозвъни,
за знанията, а не за битки заслужава
признателност човек от своята държава,
затуй чети „Привет!“ по всичките стени.*

*Открития! Светът да ги прославя. Нека
проникват те навред безстрашно към целта,
в природата или в душата на човека,
или в изкуството — бездънна красота!
Забрава и злини не им вредят, защото
над всеки свиден гроб ще израсте дървото
на подвига, велик събрат на вечността.*

*Това дърво расте с корона най-прекрасна,
за тебе то е фар, мислителю дълбок,
не бой се от вълни и от мъгла опасна,
не гасне мъдростта на порива висок!
От чисто злато дар не чезне в океана,
с усмивка ти кажи, тъй както капитана:
„Да стигне до целта, ако е рекъл бог!“*

*А бог е всъщност бог на мислите човешки.
По нашите чела блести възторжен блян
за Знания — към тях напред без страх от грешки,
и няма никой плод да бъде разпилян.
Родена в самота, хвърли творбата своя
в безкрайното море — през бурята и зноя
ще я закара бог до пристана желан.*

ВИКТОР ЮГО
ДЖИНОВЕ

*E come i gru van
cantando lor la*

*Facendo in aer di se
lunga hga*

*Cosi vid'io venir
traendo guai*

*Ombre portate dalla
detta briga^[1]*

D

ant
e

*Ни звук,
ни звън
и тук,
и вън —
в градчето,
в морето,
обзето
от сън.*

*Стаена
е мъка там.
Изстена
нощта едвам
и някой*

сред мрака
проплака
във страх голям.

Далечна врява
се чува пак.
Джудже в забрава
подскоква, чак
в галоп лудува,
гърди издува
и в такт танцува
от крак на крак.
Шумът остана,
расте, ехти безспир
като камбана
в низвергнат манастир,
тъй както спора
на много хора
глъхти в простора
и еква най-подир.

О, боже, джсинът! Хала
в душата вдъхва страх.
Под витата спирала
на стълбичката спрях.
Но лампата угасна
и сянката неясна'
из къщата ми тясна
навява трепет плах.
И джсин след джсин се мярка,
въртят се те във вихрен рой,
дърветата във парка
се чупят с трясък: чувам вой.
Като че тъмнината
е облак, който мята
със скорост непозната
навред светкавици безброй.

*Наблизо са! Във тази стая
не ни е страх от тях, нали?
Но колко врява вдига тая
кохорта от вампири зли!
На покрива гредата сива
като тревичка се превива,
трепери портата ръждива,
заплашва да се повали!*

*О, адски вой на драконите стари!
Роякът тука иде, погледни!
Небе! Над моя дом ще се стовари!
Стената се огъва настрани
и къщата се пука разлюляна,
откъсната от голата поляна —
изглежда, че вихрушка я подхвана
като листо през есенните дни!*

*Пророче, чуй ме ти, спаси ме
от духовете на нощта,
ще славя свящото ти име,
молитви ще ти посветя!
Запри дружината могъща
да не проникне в мойта къща
и никога да се не връща,
навеки да се махне тя!*

*Отминаха! Роякът
се маха; техните крака
по портата не тракат
като безчислена войска.
Дрънчат окови още
и от леса среднощен
долита екот мощен
като от придошла река!*

*Крилата са далече
над горския гъстак,
шумът утихва вече:
дочувам сякаш как
кълвач пробива бука
или че пада тука
затихващ град и чука
по някой покрив як.*

*Напеви слаби
дочувам още аз;
така араби
допяват в нощен час
старинна песен
и с глас унесен
във сън чудесен
детенце пей в захлас.*

*Обзет от тръпки
пред злия дух,
последни стъпки
във мрака чух.
Сганта отлита:
така вълците
ще доловите
сред ропот глух.*

*Това е
гласът им вял;
ридае,
почти замрял,
невзрачен;
тъй плаче
сираче
в безсилна жал.*

Нощта

*на път
влетя;
светът
не спира;
в зефира
замира
шумът.*

[1] И като жерави, които разгласят своите жалби и образуват във въздуха дълги върволици, видях да идват, влачейки стенания, сенките, понесени от тази буря. ↑

ВИКТОР ЮГО ОСЕАНО НОХ

Сен Валери сюр Сом

*О, колко моряци, какви капитани,
заминали бодро към цели избрани,
изчезнаха там — в хоризонта унил!
Колцина потънаха — участ жестока —
през нощи безлунни във бездна дълбока
и слепият стар Океан ги е скрил!*

*Животът им тъй — недочетен — остана,
понесе го с яростен дъх урагана
и всичките страници пръсна без жал!
За всяка вълна се намери и плячка:
една взе моряците, друга пък смачка
и техния малък несигурен сал.*

*Нещастни, съдбата ви никой не знае!
Из мрачни пространства духът ви витае
и срещате остри подводни скали.
О, колко родители чакат с надежда
и смърт ги заварва, когато поглеждат
от кея в морето с предчувствия зли!*

*Понякога някой за вас споменава —
край котви ръждиви се сбират в забава
моряци и чува се спомен за вас
додето се пее, шуми и говори,*

*наред със целувки на ваши изгори,
а вий сте на дъното в същия час!*

*Запитват: къде са? Дали ги привлече
земя плодородна на остров далечен?
А после и споменът чезне и мре,
плътта — във водата, духът — в паметта ни;
загубва се всичко след дни, изтъкани
от мрачна забрава над мрачно море.*

*Забравят ни всички; едните със плуга
заети са, с лодки залисват се други.
Но бури когато се втурват в нощта,
еднички вдовиците бледи отново
за вас си припомнят и грохнали, ровят
в огнища и в своите сърца пепелта!*

*След тяхната смърт имената ви даже
и камък надгробен не може да каже
и нищо не спомня живота ви прост —
дори и дърветата голи наесен,
дори и наивната, тягостна песен
на просяка, седнал до стария мост.*

*Къде са моряците с участ незначайна?
Вълни, вие пазите страшната тайна,
пред вас на колене са майките в плач!
За нея при прилив си шепнете вие,
затуй безнадеждност в гласа ви се крие,
когато към нас се насочвате в здрач!*

ВИКТОР ЮГО
НАПИСАНО ВЪРХУ СТЬКЛОТО НА ЕДИН
ФЛАМАНДСКИ ПРОЗОРЕЦ

*Обичам тоя звук на старите камбани
във твоите градове, където са събрани,
о, Фландрийо, сега и северът студен,
и слънчевият лъч на стар кастилски ден!*

*Звънът е веселба, минута на наслада —
явява се в града като испанка млада,
облечена за танц; пристига сякаш тя
през някоя за миг откряната врата
и тръсва изведнъж над стрехи мълчаливи
престилка от сребро с вълшебни ноти живи;
сънливците навред разбужда тя без жал;
подскача — сякаш кос, на слънце заиграл,
трепти като стрела, в целта забита; ето —
по стълба от кристал се спуска от небето
във плах и буен танц; с уши и със очи
духът долавя как от стъпки ек звучи,
подет от праг на праг във песен зазвъняла
по стълбата с безброй невидими стъпала.*

ВИКТОР ЮГО
КОГАТО ИЗГРЕВ НОВ ПОЛЯТА С ЛЪЧ ПОГЛАДИ...

*Когато изгрев нов полята с лъч поглади,
ще тръгна. Ти нали ме чакаш вече, знам.
Ще мина през гори, през хълмове, ливади...
Не мога да стоя далеч от тебе, сам.*

*Ще стъпвам, впил очи във мислите си само,
ще бъда сляп и глух за всичко тоя ден,
самотен, чужд, превит като с товар на рамо
и дневният светлик ще бъде ноц за мен.*

*И няма да съзра воала, който слага
далече над Арфльор безшумно вечерта,
и щом пристигна там, на гроба ти веднага
ще сложи свеж чемшир и есенни цветя.*

ВИКТОР ЮГО
ОТКЪСНАХ СТРЪК ЗА ТЕБ ОТ ХЪЛМА СНОЩИ
РАНО...

*Откъснах стрък за теб от хълма снощи рано.
Под стръмната скала морето бе простряно —
единствено орли достигат този връх...
Цветеца там видях, между скали и мъх.
А сянка се разстла над камъните бледи
и както по места на бляскави победи
големи арки все строят, така и там,
където сетен лъч догаряше едвам,
нощта строеше свод от облачни колони.
В морето рой платна ветрецът лек подгони,
просветваха едва стрехи в далечен кът,
като че ли в страхлив стремеж да не блестят.
Откъснах този стрък за тебе, моя мила,
цветецът му е блед, дъхът му няма сила,
а коренът му сбрал на този хълм висок
от водорасли дъх горчив във своя сок.
Тогава казах: „Чуй, нещастен стрък! В морето
очакваше те смърт — във бездната, където
изчезват и платна, и облаци дори;
съдбата ти смених; върху сърце умри,
вехни над женска гръд — над бездна по-голяма,
където свят е скрит, със свой живот и драма;
наместо в океан иди при любовта.“*

*Шумяха пак вълни, полека заблестя
последен дневен лъч над буйната им пяна.
Каква дълбока скръб тогава ме обхвана,
догдето мислех тъй, и колко чернота
навлизаше във мен с дъха на вечерта!*

ВИКТОР ЮГО

СТАРА ПЕСЕН ОТ МЛАДИ ГОДИНИ

*Знаех, че за Роза не копнея —
Роза за мен дойде в леса голям;
разговаряхме тогава с нея,
за какво ли — вече аз не знам.*

*Бях студен — като от мрамор леден,
и разсеяно мъвях безспир
за цветя в простора необгледен;
тя с очи шептеше: „А подир?“*

*Перли ни предлагаше росата,
а чадъри — едрите листа;
крячех, слушах коса в дървесата,
в славеите вслушваше се тя.*

*На шестнайсет бях, с безстрастна поза,
тя — на дваисет, с поглед засиял.
Славеите пееха за Роза,
косът ме освиркваше без жал.*

*Роза, с бузи в плам поруменели,
нежна длан простря в красив замах,
за да набере черници зрели,
аз ръката бяла не видях.*

*Бликаше поток и свежа пяна
по тревата пръскаше роса;
влюбена, природата засмяна
дремеше далеч накрай леса.*

Роза се събу и поривиста,

*с трепета красив на онзи час,
стъпи леко във водата чиста;
не видях крачето бяло аз.*

*Не намирах все какво да кажа;
следвах я из тихата гора,
тя ми се усмихваше и даже
си въздишаше, ала не спря.*

*Колко е красива, забелязах
чак извън заглъхналия лес.
„Да не мислим за това!“ — ми каза.
Но за нея мисля и до днес.*

ФЕЛИКС АРВЕР
ДУХЪТ МИ ИМА ТАЙНА...

*Духът ми има тайна, животът ми — загадка;
любов, що вечно трае, родена в миг у мен.
Уви, надежда няма за мъката ми сладка,
любимата не знае защо мълча смутен.*

*Не вижда тя, че страдам, макар че всеки ден
самотността прозира изпод речта ми гладка;
съдбата ми злочеста за този свят е рядка —
за нищо аз не моля, от всичко съм лишен.*

*А тя, макар че нежност във дар от бога има,
разсеяно минава съвсем недостижима
за моите стаени, сподавени слова.*

*Дори и тези строфи когато препрочита,
„Коя жена е тази?“ в почуда ще запита,
ала отново няма да разбере това.*

ЖЕРАР ДЪО НЕРВАЛ АПРИЛ

*Беше хубав ден, но прашно, ето,
от лазур и блясък е небето,
ярки са стените, дълга — вечерта... —
а зелено няма: само пада
червеникав лъч с отсянка млада
върху черни клони без листа!*

*Тези топли дни за мен са време.
Чак след дъждовете подир време
ще пристигне — както и преди —
Пролетта в зелен и розов блясък,
сякаш нимфа се показва с плясък
от доскоро тихите води!*

ЖЕРАР ДЪО НЕРВАЛ ФАНТАЗИЯ

*Има песен, за която бих сменил
без остатък Вебер, Моцарт и Росини
песен тъжна от отдавнашни години
със потаен чар — за мене само мил.*

*Щом я чуя, и за миг се подмладява
моя дух със двеста зими всеки път;
на Луи Тринайсети века... Морава
сякаш че съзирам; сенки се тълпят.*

*После — замък със фасада мълчалива,
ярък в сетните лъчи преди нощта,
с паркове, с река, която се извива
във подножието му посред цветя.*

*После — дама на прозореца, далече,
руса, стройна в старото си облекло
и която в друг живот съм виждал вече
и си спомням всичко, както е било!*

ЖЕРАР ДЪО НЕРВАЛ ЧЕРНОТО ПЕТНО

*Ако във слънцето се взреш за дълго ти,
пред своите очи ще видиш да лети
петно от мрак и в миг ще замижиш тогава.*

*Така, когато бях младеж, с кураж голям
във славата се взрях: от този ден насам
пред жадния ми взор едно петно остава.*

*И тази чернота, за траур сякаш знак,
преследва ме навред, извъръщам се, но пак
между очите ми и радостта застава тя.*

*Безспир ли ще е тъй! Печал за нас, печал!
Единствен в тоя свят орелът би успял
без болка да се взре във Слънцето и Славата.*

ЖЕРАР ДЪО НЕРВАЛ
ЕДНА АЛЕЯ В ЛЮКСЕМБУРГ

*Тя премина, сякаш бе крилата,
сякаш птичка лека беше тя;
със сияйно цвете във ръката,
с песничка игрива на уста.*

*Може би едничката в света е
със сърце, създадено за мен,
с поглед мил, готов да засияе
и нощта ми да превърне в ден!...*

*Ала не — отмина младостта ми...
Сбогом, нежен лъч на пролетта,
чар, девойка и съзвучни гами...
Щастието зърнах — отлетя!*

ЖЕРАР ДЪО НЕРВАЛ EL DESDICHADO

*Самотник мрачен съм, вдовец неутешен,
нов аквитански принц без кула, без васали,
звездата ми умря, зовът ми е смразен
от черните слънца на вечните печали.*

*О, утешителко, в нощта на гроба глух
италианското море сега върни ми
и цветето — балсам за моя скръбен дух,
и роза със лоза — приятелки любими.*

*Какво съм? Феб? Амур? Ще помня, че съм бил
дарен с целувка от кралицата смирена;
мечтах, сред пещера, където ня сирена...*

*И минах Ахерон двукратно победил:
накарал да звучи с Орфеевата лира
и на светица стон, и феин вик в зефира.*

АЛФРЕД ДЪО МЮСЕ ВЕНЕЦИЯ

*Във Венеция червена
спи вода успокоена,
не потегля с кораб стар
ни един рибар.*

*Сам лъвът е на площада —
своя поглед, с дързост млада,
вперил в хоризонта блед,
вдига крак от мед.*

*Долу, сбрани в групи кротки,
много ладии и лодки —
сякаш жеравни ята
с тиха красота,*

*спят върху водата сива
и мъглив воал обвива
флаговете им безброй,
сведени в покой.*

*Спирайки за миг, луната
върху челото си мята
облак, със звезди обшит,
в мрак полуприкрит.*

*Тъй набожна монахиня
над одеждата си синя
наметало мята с плах
и свенлив замах.*

И античните палати

*с орнаменти най-богати,
стълбите от мрамор бял,
ярко заблестял,*

*и самотните канали,
мостовете замълчали,
статуята с тъжен лик —
всичко в тоя миг*

*тръпне; часовите само
с алебардите на рамо
не помръдват — всеки бди,
както и преди.*

*Ах! Коя ли с трепет чака,
щом луната пръсне мрака,
мил младеж и дебне тук
жадно всеки звук?*

*И коя ли се е взряла
в огледало, та за бала
нова маска по-добре
да си избере?*

*На леглото от коприна,
в сън потъвайки, Ванина
до любовника си нов
чезне от любов;*

*Нарциса пък до забрава
на гуляи се отдава;
във гондолата си тя
чака утринта.*

*Но в Италия така е,
всеки за любов мечтае,
зрънце лудост стар и млад*

имат в тоя град.

*А часовникът на дожда
да ехти — не се тревожа,
грижите му в тоя мрак
той отбройва пак.*

*Ние да броим, любима,
колко ли целувки взима
и ми дава във нощта
твоята уста.*

*Да броим сълзите сладки —
в своите минути кратки,
с тях насладата сега
праца ни тъга.*

АЛФРЕД ДЪО МЮСЕ ЗВЕЗДА

*Звезда вечерна бледа, ти скитница далечна,
открила светло чело под сумрака вечерен,
от своя златен замък, посред безмълвност вечна,
що гледа там далеч в простора черен?
Утихват ветровете и бурята отмина.
От своите тръпни листи лесът роса разля;*

*и ноцна пеперуда със бляскави крила
през ароматните поля премина:
— Що дириш над земята в сън заспала?
Но ето — свеждаш чело зад стръмни висоти;
с усмивка ти отлиташ, тъй меланхолно бяла,
и твоя тръпен поглед помръкнал е почти.*

*Звезда, сребърна сълза връз плаща на ноцта,
огряла пред овчаря в ливадите стъмени,
покорно следван от нестройните стада —
звезда, къде отиваш през тази ноц безбрежна?
Прибежище ли дириш ти всред тръстта
крайбрежна?*

*Или пък бързаш, пряко покой и тишина,
да паднеш като бисер под морската вълна?
Звезда! Ах, ако трябва ти да умреш — коси си
златисти разпилей над тъмните води,
преди да ни оставиш, за сетен миг — о, спри се:
звезда на любовта, недей залязва ти!*

АЛФРЕД ДЪО МЮСЕ ТЪГА

*Загубих силата, куража,
приятелите, радостта;
загубих и способността
да вярвам в гения си даже.*

*За Истината аз копнеех
и за другарка я желях,
но след като я опознах,
бях вече отвратен от нея.*

*И все пак вечна тя остава,
а който нея не познава,
е най-нещастният от нас.*

*Сега пред бога заявявам:
едничко благо притежавам —
че някога съм плакал аз.*

АЛФРЕД ДЪО МЮСЕ ВЕЧЕРНАТА ЗВЕЗДА

*Звезда вечерна, вест понесла отдалече,
подала светъл лик зад залеза-воал,
в полята твоя взор върху какво е спрял,
какво очите ти привлече?*

*Отмина буря зла, заглъхват ветрове.
Над стихнали цветя, след повей на възбуда,
поплаква си лесът и нощна пеперуда
над дъхави поля снове.*

*Какво за тебе тука има?
Но над далечен връх навеждаш чело ти,
с усмивка бягаш ти, приятелко любима,
и сякаш твоят взор престава да блести.*

*Звезда, поела път далече над полето,
о, сребърна сълза на небосвода блед,
огряла стар овчар и стадото, което
полекичка върви след него все навред,*

*къде ли твоят път посред нощта отива?
Не търсиш ли легло в крайречния гъстак?
Или си перла тук, която, мълчалива,
в морето ще се свре и ще настъпи мрак?*

*Ако ли към смъртта да тръгнеш си решила
и ще склониш глава сред морските вълни,
преди това за миг почакай, чуй ме, мила:
звезда на любовта, в небето остани!*

АЛФРЕД ДЪО МЮСЕ ЛЮСИ

*Приятели, за да заспя в покой,
върба над мен да посадите нека.
Харесвам я и в студ, и в зной
и знам — край пустата пътека
ще скъта сянката ѝ лека
с покривка мека гроба мой.*

*Седяхме вечерта сами тогава с нея,
навела бе глава и своя клавесин
докосваше едва, със унес в здрача син.
Звукът бе шепот тих — като че ли повея
ветрецът с полъх лек между тревите вън —
да не смуги гнезда, потънали във сън.
Упойващия чар на нощ, от скръб обзета,
излъчваха край нас задремали цветя
и всеки кестен, дъб и другите дървета
полюшваха безброй разплакани листа.
Заслушахме нощта; прозорецът отворен
пропускаше до нас дъхът на пролетта;
ветрецът бе замрял из онзи парк просторен,
а възрастта ни бе петнадесет лета.
Към Люси гледах все с вълнение голямо
и виждах: с бледен лик и русокоса бе
и с поглед, отразил най-чистото небе.
От нея бях пленен; обичах нея само.
Но мислех си, че туй е обич към сестра —
изглеждаше ми тя тъй чиста и добра!
Мълчахме дълго. Аз докоснах ѝ ръката
загледал туй лице, унесено в мечти,
и моят дух разбра, зашеметен почти:
за всяка мъка цяр е младостта крилата*

чрез тези две блага: чрез младото лице,
изпълнено със чар, и младото сърце.
Сред чистото небе изгря луната бледа,
така че Люси бе покрита с бял сатен,
и своя образ тя в очите ми съгледа,
и ми запя с гласа на ангел вдъхновен.
Хармония! Език подобен няма втори,
чрез който любовта да може да говори.
Италия към нас препрати го, а там
от небесата в дар е даден да сияе.
Като девица все плашлива мисълта е,
пред него само тя забравя свян и срам.
Какво едно дете ще чуе в теб и даже,
о, полъх чист, чрез теб какво ли ще изкаже
от своята тъга, със своя нежен глас?
Проблясва взор или сълза в минута сладка,
а всичко друго пак остава си загадка,
каквито са лесът или нощта за нас!
Към Люси гледах все, като че вечност цяла,
потънал в песента като в бездънен здрач;
на мен облегна тя главица натежала.
Почувствува ли ек от Дездемонин плач
в сърцето си, дете? Заплакала, тогава
целувката прие със вид опечален —
скръбна ти сякаш бе целуната от мен.
Студена, бледна бе; отново бе такава
подир два месеца — целувах те, уви,
невинно цвете, в плен на вечната почивка.
Като живота твой смъртта ти бе усмивка
и с възраст на дете пред бога се яви.
Загадка на дома с невинност в него скрита,
изпълнен с песни, смях и блян за красота,
и ти, незнаен чар, изпълнен с чистота,
чрез който Фауст бе смутен от Маргарита,
първична прямота, къде ли сте сега?
Душата ти, дете, във мир дано почива!
Прощавай! Няма пак ръката ти красива

да гали в лятна ноц клавишите с тъга...

*Приятели, за да заспя в покой,
върба над мен да посадите нека.
Харесвам я и в студ, и в зной
и знам — край пустата пътека
ще скъта сянката ѝ лека
с покривка мека гроба мой.*

ИТАЛИАНСКИ ПОЕТИ РОМАНТИЦИ

УГО ФОСКОЛО СОНЕТИ

1

*Дали защото на почивката съдбовна
си образа, тъй скъпа лягаш на душата,
о, вечер? И когато шествуваш крилата
сред летни облаци и ветрове, гальовна.*

*И щом от заснеженото небе, гръмовна,
тъмните дълготрайни водиш над земята,
ти слизаш чакана, държейки мълчешката
незнайни друми за душата ми жаловна.*

*И пращаш мисълта да скита по следите,
що водят в нищото на вечността; и бяга
престъпно времето, а с него и тълпите.*

*От грижи, дете го различават с мен, веднага;
но като гледам тъй покоя твой, в гърдите
ми спи духа бунтовен, който ме разлага.*

5

*Тъй дълги дни в сън дълъг стена неуверен,
но сетне, щом нощта в небето тъмнолика
звездите призове и месеца извика,
просторът свеж от сенки неми става черен:
там, где в полето пусто дреме начумерен
леса, се скитам и опитвам под светлика
онези язви, що в гръдта ми предизвика
съдбата долна, любовта, света мизерен.*

*Облегнал морен върху пън на бор снагата
или прострян там, дето се ломят вълните,
с надеждите си аз говоря — туй опива.*

*Но смъртния си гняв забравям и съдбата,
по тебе щом, жена, простенат ми гърдите —
о, светлина за погледа ми, кой те скрива?*

10

*И някой ден, ако не продължа да влача
скиталчеството си по чужди, ще приседна
над твоя камък гробен, братко, да оплача
окапалия цвят на младостта безследна.*

*Едничка мама, на деня си късен в здрача,
за мен говори с твойта прах безмълвно-ледна,
но всуе със ръце към вас прострени крача;
далечен поздравявам стряхата си бедна*

*и сещам богове враждебни мен и тайна
тъга, и вихър, който дните ти отмете,
и твоя пристан моля аз да ме обгърне.*

*Какво от толкова надежди ми остана?
О, чужденци, останките ми вий върнете,
та майка ми, тъгуваща, да ги прегърне.*

ДЖАКОМО ЛЕОПАРДИ КЪМ ЛУНАТА

*Светило прелестно, аз ще помня,
че днес изтича пълната година,
откакто двама върху този хълм,
препълнен с мъка да те съзерцавам:
ти виснеша тогава над гората
и я заливаше като сега
със светлина. Но замъглен и тръпен
бе твоят образ поради сълзите,
избликнали в очите ми, че труден
бе моят път: и все такъв остава,
о, скъпа моя! Но все пак ме радва
понякога да си припомням и броя
летата на скръбта. И колко драго
е да те срещат в младите години
възпоминания — че още дълъг
е пътят на надеждата, а кратка
пътеката на паметта — макар
тъй тъжни да са те, макар че още
не те оставя старата ти скръб.*

ДЖАКОМО ЛЕОПАРДИ НА МЕН САМИЯ

*Сега ще си починеш навсегда,
отрудено сърце. Загина вече
последната лъжа. И тя бе тленна.
Умря. От скъпите надежди не остана
и помен, зная. Угасено
е днес желанието. Спри навеки!
Достатъчно туптя. Не струват нищо
безкрайните ти гърчове. Земята
не заслужава твоите стенания.
Горчивина досадна е животът
човешки. Нищо друго.
Светът е кал. Сега почивай!
За сетен път изпитай отчаяние.
На хората съдбата е дарила
единствено смъртта. И вече знаеш:
презряха те природата и злата
потайна мощ, която всичко води
към обща загуба; безкрайна,
презря те суетата на света.*

ДЖАКОМО ЛЕОПАРДИ НОЩНА ПЕСЕН

На един овчар, който броди из Азия

*Защо си горе ти, луна? Кажу защо си,
светило мълчаливо?*

*Въздигаши се с нощта над тази степ
и тръгваш. После спираш.*

*Все още ли те мамят
небесните пътеки?*

*Не знаеш ли досада? Все така ли
ще съзерцаваш тези долини?*

*Напомня твойта самота
животът на овчаря,*

*Надига се със първата омара,
подкарва стадото си през полето
и цял ден: агнета, води, треви...*

*След туй си ляга изморен с нощта
и друго не очаква.*

*Кажу, луна, кажу какво е
овчаровата участ зла?*

Какво е вашият живот на светила?

*Де свършва моят брод
на скитничество мимолетно?*

Де води твоят неизменен ход?

*Старик отпаднал, беловлас,
със дрипи няколко съдрани
върху гърба, с нозе във рани,*

поел на гръб товар непоносим,
минавам пряко долини и планини,
вървя през камъни, през пясъци и тръне,
под ветрове и бури развилнели,
под небеса, пламтящи като пещ,
през ледове, през пътища, в предели
незнайни устремени,
вървя задъхан, настървен,
минавам през блата и през потоци, падам,
издигам се и по-нетърпеливо,
издран и в кърви, приближавам
целта, където моят път
с умората събрана се стремеше:
ужасна, необгледна пропаст,
където падаш и забравяш.
Неземна девственица, туй е
животът върху тази пръст корава.
А всеки идва с мъка на земята
и крие смърт самото му рождение.
Познава най-напред скръбта. И още
в началото баща му сам го утешава,
че е дошъл без време на света.
След туй расте, но майка му и тя
със думи и дела му вдъхва упование.
И все така, година след година,
го утешават за човешката съдба.
И сякаш дълг по-драг не съществува
за бащината обич. Но защо
ний даваме под слънцето живот,
комуто после ще дължим утеха
за туй, че е роден? Ако животът
е само казън безсърдечна,
защо така безропотно го влачим?
Девица недокосната, това
е ориста ни тук. Но ти си вечна —
не ще те стигнат моите слова.
И все пак, скитнице самотна,

замислена над своя вечен ход,
ти може би едничка би могла
да проумееш земния живот.
Да разбереш бедите ни какво са,
да вникнеш във смъртта и в туй велико
обезцветяване на твоя ближен;
какво е да изчезнеш от земята,
да се простиш със всичко скъпо.
Бездруго ти разбираш на нещата
причината, плода на всяко утро
и всяка вечер; ясно виждаш ти
безмълвния, безкраен ход на времето;
бездруго знаеш ти кому изпраща
усмивката си сладка пролетта,
кому угажда жегата на август,
кому е в служба зимата със своите
безкрайни ледове. Хилядо тайни,
овчарю беден, скрити навсегда,
ти знаеш, страннице. И често пъти,
когато гледам немия ти образ
над тази пуста равнина, която
със своя кръг опира небесата;
или когато подир свойто стадо
пристъпвам неотклонно, стъпка в стъпка,
и гледам как горят във небесата
звездите, думам си замислен: на кого
са нужни горе факли? И какво
е въздухът безкраен, и какво
е ясната, бездънна глъб?
Какво ли означава тази
необозрима самота? А аз какво съм?
Така за стаята небесна аз си мисля,
тъй неизмерна и великолепна
за нейната неизброима челяд,
за всичкото усилие, за всичкото
движение, което са понесли
небесните и земните неща,

които се въртят без миг почивка,
за да се върнат винаги, отдето
са тръгнали. И никак не успявам
целта и ползата от всичко туй да видя.
Но ти, разбира се, нетленна дево,
го знаеш. Аз дълбоко чувствавам,
че кръговете вечни, за които
съм слаб, за нечие незнайно потекло
навярно носят полза и недоволство;
за мен животът е тегло.

Ти, стадо мое, спиш блажено
и не познаваш своята несрета.
Завиждам ти. Не само за това,
че скръб не носиш в своя път; не само
затуй, че всяка мъка и неволя,
че всеки страх мъчителен забравяш;
ти никога не си познало що е
досадата. Когато лягаш в сянка
над сухата трева, доволно ти си.
И тъй прекарваш цялата година,
без да познаеш скуката. Аз също
присядам на тревата, но веднага
под сянката желана мисълта ми
вълна на страшно отегчение залива,
а шпората на някаква тревога
до кръв се влива в мен. Че седнал,
аз още по-далече съм от онзи
жадуван мир. А нищо не желая
и нямам от какво да се оплача.
Какво и как те прави тъй доволно,
не знам. Но ти щастливо си.
О, ако можеше да проговориш,
попитал бих и теб: защо сред тази
безкрайна степ, излегнат на земята,
във сладка леност всеки звяр почива,
а аз, когато легна да почина,

досадата по-страшно ме напада.

*А може би и аз, ако бих могъл
с криле над облаците да политна
и да броя една подир една звездите
или на ехо гръмотевично подобен,
да се заскитам от верига на верига,
честит бих бил, любимо мое стадо,
честит бих бил, девице белоснежна?
А може би, залутана далече,
потънала във чуждите съдби,
и мойта мисъл днес се разминава
с жадуваната истина. А може би
във всеки вид и всяко състояние,
в леговище подземно или в люлка,
прокълнатата е светлината дневна
за оня, който на света се е родил.*

ИСПАНСКИ ПОЕТИ РОМАНТИЦИ

АНХЕЛ ДЕ СААВЕДРА ФАРЪТ НА МАЛТА ОТКЪС

*Печална нощ обгръща огромната вселена,
пресипнал бурен вятър и облаци дъждовни
неудържимо смесват в мъгла неразличима
небе, море и суша:
и сред тях невидим, на хаоса владетел,
издигаш гордо чело със огнена корона,
която хвърля вредом отблясъци и пламък
на мир и на надежда.*

*Бучи морето все и планини издига,
в нозете твои пръска, приижда с бяла пяна,
убежището скрива на каменния пристан
и в миг го заличава;
ти със езика огнен на светлините свои
безгласно „Тук съм“ казваш на плахия кормчия
и той те обожава подобно бог-закрилник
и в тебе поглед влива.*

*Простира нощ спокойна разкошния си мантел,
извезан със съзвездия и мънички светулки,
раздипля го любовно ветреецът и по него
търкаля се луната;
и със мъгла прозирна облечен, ти тогава
оставяш да се види с неясните му форми
гигантското ти тяло и твойта диадема
пламти ведно с звездите.*

*Спокойно спи морето, ала коварно крие
подмоли вероломни и канари подводни;*

*и върхове далечни със чарове измамни
моряците привличат.
Но ти със своя блясък и неподвижна стойка
показваш им престола на благия владетел
и ги предупреждаваш като звезда надеждна
за тяхната измама.*

*Така, посред кипежа на яростните страсти
и ласките коварни на щастие и радост,
на разума човешки светилникът сияе
в очите на душата.*

*Откак в земята скъдна, която ти закриляш,
убежище най-сетне от горестната участ
и хан безплатен също небето благосклонно
радушно ми отстъпи,
аз неведнъж съм търсил за моите несгоди
забравя на мечтата в обятията сладки,
без поздрав да ги пратя и поглед да обърна
към челото ти светло.*

*А колко, колко хора от скута на морето
към теб отправят поглед! Едни, кога се връщат
след тягостна разлъка в любимата родина
при рожби и съпруга,
а други, мъченици и бежанци, които
жадуват като мене убежище далечно
и стигнали до него, светлика те наричат
звезда гостоприемна.*

ХОСЕ ДЕ ЕСПРОНСЕДА УВЕХНАЛИ СА ВЕЧЕ ЦВЕТОВЕТЕ...

*На А...
(като ѝ посвещавам тези стихове)*

*Увехнали са вече цветовете,
надеждите — отдавна помрачени.
Минутите броя: израстват в мене
тревогите и болките проклети.*

*Мечтите ми, от радостта обзети,
кристала гладък багреха пленени;
но помътнял от дните ми студени,
кристалът вече все по-слабо свети.*

*В очите блясва жаждата позната,
но пак вървят безшумно всички хора
и пак кръжат бездушно небесата.*

*Злочеста хубавице, днес говоря
пред вас за моите сърдечни рани:
сърцата ни в стиха ми са събрани.*

ХОСЕ ДЕ ЕСПРОНСЕДА ПЕСЕН НА ПИРАТА

На борда с десет тежки топа,
с попътен вятър във платната,
разсичайки на две вълната,
се носи кораб на пират.
Двумачтов ветроход, наречен
за неговата храброст „Смели“,
всял ужас в морските предели,
на цялото море познат.
Блести луната над морето,
вълни подгонва посребрени,
поклаща кораба и стене
в брезента вятърът нахлул;
и весел вижда капитанът
от палубата с десет топа
тук Азия, а там Европа,
стои насреща Истанбул,
„Лети, мой ветроход, в простора,
без страх лети,
не може никой вражи кораб,
безветрие, нито стихия
от твоя път да те отбие,
ни храбростта ти да смути.

Напук на всички
британци горди
ний цели орди
пленихме днес
и сто народи
склониха неми
пред мене знаме,
чело и чест.

Че моят бог е свободата

и корабът — мой дом и път,
законът мой — добрият вятър,
морето — моят роден кът.

За длан земя кралете слепи
от своя трон
повдигат там войни свирепи:
аз имам всичко тук, което
обгръща със води морето,
без да признава друг закон.

И няма знаме,
обвито в слава,
ни бряг остава
във тези дни
да не приема
сега властта ми
и храбростта ми
да не цени.

Щом «кораб иде» избоботва
моряк корав,
и корабът се в миг подготвя
да се спаси, издул платната,
че аз съм кралят на морята
и всички плаши моят гняв.

На вси пленени,
делен поравно,
трофея явно
разделям аз
и си запазвам
момата само
с чаровно рамо
и чуден глас.

Че моят бог е свободата
и корабът — мой дом и път,
законът мой — добрият вятър,
морето — моят роден кът.
На смърт ме пращат господата.
Аз им се смея.

Не изоставя ме съдбата
и този, който ме осъди,
той пръв на кораба ще бъде
обесен на висока рея.

И ако падна,
животът що е?
Дела си в боя
нали приех,
когато още
могъщ, юначен,
на роба мрачен
хомота снех.

Че моят бог е свободата
и корабът — мой дом и път,
законът мой — добрият вятър,
морето — моят роден кът.
От химн по-хубаво за мене
в света звучат
вълните морски разярени,
които ветровете гонят,
на скърцащите мачти стонът
и на оръдията ревът.

На ветровете
в шума и воя,
в гърма на боя
около мен
аз, от морето
люлян неспирно,
заспивам мирно
успокоен.

Че моят бог е свободата
и корабът — мой дом и път,
законът мой — добрият вятър,
морето — моят роден кът.“

ХОСЕ СОРИЛЯ ЧАСОВНИКЪТ

*Това е истина, на сън подобна,
която, щом нощта възлезе
с луната своя пепелява,
един часовник стар вестява
и я повтаря пак, и пак;
пресичаш ли площада ширен,
ще видиш как едва стрелката
върти ръка по циферблата
и знак оставя подир знак.*

*Неволно втренчваш си очите
и твоето сърце се стряска,
че времето дорде пораства,
то се смалява със нощта;
че се върти, върти ръката
и с нея си върви живота,
най-сладкия живот, защото
изгубва се подир това.*

*Ужасно, като минаваш,
във дрезгав вятър да го чуеш,
като че отрицва буен
От кулата помръкнала звънът
на стария часовник, който бие
един часа в звънливата камбана,
над него горе разлюляна;
да чуеш на часовника гласа.*

*О, този кръг, голям и тайнствен,
на вечност някаква емблема,
увиснал като анатема*

върху окъртения зид,
лик на невидимо създание,
показал се от тая кула
през мрежата, що го забулва,
очарователен и страховит.

Ликът на ангел, който чака
часа съдбовен на земята
и ням, невъзмутимо смята
уречените часове;
и на света заспал обажда
с камбаната си часовете,
които, утро щом засвети,
не ще събужда и зове.

Той е на времето окото,
зеницата, която сварва
да мисли, вярно да отмярва
невидимия ход на вечността,
че Всемогъщето божие
над нас я прати да се смее,
създаде слънцето да грее,
а то е истината на света.

Със огъня на тази клада
над нас провесена и жезжка
пораства лудостта човешка
и намалява времето така,
запалва слънце часовете,
часовникът брои слънцата,
ала залязлото не смята
да се завърне с бързата стрелка.

Навярно страшно е да видиш
как се един народ възправя
и се опива, смее и запява
наоколо в един площад;

когато в мрачната си кула
един часовник неподвижен
отмерва времето угрижен,
изпълнено със бяс и яд.

А може би зад циферблата
намира се зъл дух незнаен
и кара бързо, в бяг отчаян,
двете стрелки да се въртят;
навярно, щом денят по заник
на запад някъде се скрива,
подава той глава плешива,
та пак да обозре света.

Навярно в светлината лунна,
там нейде сред нощта безгласна,
седи на кулата ужасна
във размишления вглъбен
и през прозореца отворен
тоз, който в стаята умира,
преди да се прости с всемира,
съзира го, от страх смразен.

Навярно тъй във циферблата
минава времето си бледен,
отмервайки часа последен
на тез, що трябва да умрат,
или, тоз циферблат изтръгнал,
лика си нервнен през отвора
показва на добрите хора
и злъчен звънва му смехът.

ГУСТАВО АДОЛФО БЕКЕР
АРФА

*Във къта тъмен на салона,
забравена досуц от всички,
безмълвна и от прах покрита,
лежеше арфа.*

*О, колко ноти спяха в нея,
тъй както птичка спи на клона,
очаквайки ръката бяла
да ги изтръгне.*

*Тъй колко пъти вдън душата
спи — мислех — геният незнаен,
очаквайки подобно Лазар
да му рекат: „Стани и тръгвай!“*

ГУСТАВО АДОЛФО БЕКЕР ОТГДЕ ДОХОЖДАМ?...

*Отгде дохождам?... От неравните пътеки
най-страшната аз търся.
Следите пресни на нозе окървавени
върху скалата яка
и жалките останки на душа раздрана
по острите къпини
ще ти покажат пътя
към родното ми място.*

*Къде отивам? Най-печалната и тъмна
от степите кръстосвам,
леговище на вечни снегове и вечни
мъгли меланхолични.
Там, дето се намира чер самотен камък
без надпис и без име,
удавен във забрава,
там гробът ми ще бъде.*

РОСАЛИЯ ДЕ КАСТРО КАМБАНИТЕ

*Аз ги обичам, аз ги чувам,
тъй както чувам ветровете,
шуртенето на чешмата
и агнето, което блее.*

*Покажат ли се на небето
лъчите първи на зората,
те като птиците веднага
със своя ек ги поздравяват.*

*И звуците им се повтарят
от хълмите и равнините:
в туй има нещо простодушно,
спокойно, мило и гальовно.*

*Ако замлъкнеха навеки,
каква тъга във небесата,
във църквите какво мълчание,
сред мъртвите каква почуда.*

РОСАЛИЯ ДЕ КАСТРО В ЕКОТА НА ОРГЕЛА^[1]

*В екота на оргела или в шума на ветровете,
в блещукането на звезда или на капчица дъждовна,
във всички диреше те тя и те отгатваше във всичко,
без никога да те намери.*

*Намери те подир това, намери те и те изгуби
на неспокойния живот отново в битката сурова,
защото продължава тя да те отгатва и те дири,
без никога да те намери.*

*Но знае: съществуваш ти, не си една надежда
празна,
неназовима красота, но свършена и едничка,
И тъй живее скръбна тя, защото винаги те дири,
без никога да те намери.*

^[1] Оргел — орган (муз. INSTR.) Б.пр. ↑

МИГЛЕНА НИКОЛЧИНА
ЛИРИКАТА НА РОМАНТИЦИТЕ

КРИТИКА НА ПРОСВЕТИТЕЛСКИТЕ ИДЕАЛИ

Романтизмът е едно от най-противоречивите явления в историята на литературата. Неговата противоречивост може отчасти да бъде обяснена на чисто географска основа — възникнал най-напред в Англия и Германия, той бързо се разпространява в останалите европейски страни, отеква в националноосвободителните движения на Италия и Полша, обхваща Русия и двете Америки. Във всяка страна романтиката се обагря различно, получава своя национална специфика. Противоречивостта на това направление може да бъде обяснена отчасти и на историческа основа. Първите му проявления са засвидетелствувани в края на XVIII и началото на XIX век в творчеството на „йенските романтици“ в Германия и на „езерната школа“ в Англия: първите опити за теоретическото му обосноваване отвеждат към границата между двата века, когато предговорът към „Лирически балади“ на Уърдсуърт и Колридж и съчинението на Жермен дьо Стал „За Германия“ прозвучават като своеобразни манифести на една нова епоха. В страните на първоначалната си поява основната вълна на романтизма заглъхва още през тридесетте години на XIX век; във Франция обаче, където съпротивата срещу новото движение е най-силна, тъй като традициите на класицизма са най-непоклатими, романтическият бунт продължава да се утвърждава и чрез мащабното творчество на Юго оставя своя отпечатък върху литературния облик на цялото столетие.

Географската и историческата обхватност на романтизма наистина само отчасти може да обясни противоречивите му пориви и към средновековието, и към античността, и към някакво ново митотворчество; еднакво живия му интерес и към фолклорното, народностното начало (това е епохата на братя Грим и хайделбергските романтици), и към екзотиката на далечни страни, към мъдростта на Изтока и „родината на всички идеи“ Индия; едновременната му тяга към историзъм (това е епохата на историческите романи на Скот и

Юго) и към утопизъм. В крайна сметка общото в тези противоречиви тенденции е като че ли по-същественото — и това общо е в непримиримостта със съществуващия ред на нещата, със света такъв, какъвто той е. Общото е в чувството за възможното, което за романтиците превъзхожда действителното. Независимо дали се обръщат към здрачните тайни на средновековието или към прозрачността на една бъдеща преродена вселена, те неизменно търсят измеренията на други, по-съвършени светове. Тази утопична нагласа прониква не само в литературата, но и във философията, изобразителното изкуство, музиката, в градинарството и науката, във всекидневното поведение на хората. Това е епоха мечтателна, болезнена и крайно напрегната, но също така кипяща от жизнена енергия, изобретателна и бунтовно-критична. Романтизмът тръгва от несъгласието с един свят, който изглежда на романтиците зле устроен и в най-дълбоките си основания; той е движен от стремежа да се създадат нови ценности и да се изкове нова представа за човека и за мястото му във всемира.

Бунтът на романтиците е до голяма степен проява на разочарование от плодовете на Великата френска буржоазна революция от 1789 г. — разочарование, което отеква далече отвъд пределите на Франция. В Англия към това разочарование се добавя сблъсъкът с първите последици на промишлената революция: нищетата и мръсотията на градовете гиганти, откъсването на човека от природата. Наред с тези сътресения в икономическия и политическия живот на Европа, трябва да се спомене и едно явление, бъдещо особена неприязън у романтиците — а именно утвърждаването на специфичния за епохата човешки тип, типа на „бюргера“ с неговото самодоволство, груб практицизъм и ограничен духовен хоризонт. Това е човешка роля, която напълно успешно може да бъде изпълнявана и от маймуна (според Хофман и Хауф) и с която един автомат, безжизнено механично подобие на човека, може блестящо да се справи. С други думи, романтиците виждат човека на своето време като гибелно застрашен — от политическото и икономическото насилие, от загубата на връзката с естествената среда и със силите на собствената си природа, от заляняването на духовността.

Тези опасения на романтиците се вменват в по-общия контекст на реакция срещу идеалите на Просвещението — реакция, започнала

дълго преди тях, още в самите недра на „Века на разума“. В явления като английската „гробнищна поезия“ с култивираната от нея склонност към меланхолични гледки и изострена чувствителност или като „готическия роман“ с неговия вкус към свръхестественото, тайнственото и неясното; в бунтовните страсти на „Буря и натиск“; движение, обединило „гениите на Германия“; в значимостта, която сантиментализмът придава на спонтанното, естественото, произтичащото от сърцето, вече се изграждат предпоставките за един цялостен идеологически обрат. „Лекарите и философите приемат за истина само това, което могат да обяснят — пише Русо в своите «Изповеди» — и превръщат границите на собствения си ум в граници на възможното.“^[1]

А това, според Русо, е заблуда. „Бедният Жан-Жак“ ненапразно е обявяван за един от Предтечите на романтичeskото движение. То тръгва именно от нежеланието да се постави знак за равенство между истината и „обяснимото“; от неохотата да се обявят пределите на разума за предели на възможното. Светът не се изчерпва с онова, което разумът може да види; границите на възможното се простират далеч отвъд способността ни за обяснение. За да разберем този свят, много по-обширен, отколкото сме склонни да мислим, за да обитаваме пределите на възможното, а не плоската самодоволна яснота на разума, нужна е друга способност, по-висша, по-могъща. Колкото и разноречиво направление да е романтизмът в своята историческа, географска и културна пъстрота, един несъмнено обединяващ момент в него е недоверието спрямо просветителския култ към разума, стремежът да се въздаде дължимото на чувството. Този стремеж, който определя философските основания на романтизма, повлиява и върху неговата поетика. Ето защо спецификата на романтичeskата лирика не може да бъде разбрана, без да се разбере своеобразният възглед за света, който я поражда.

[1] Жан-Жак Русо, „Изповеди“, С., 1973, с. 291. ↑

ЗНАНИЕ И ВЪОБРАЖЕНИЕ

Лириката е един от предпочитаните романтически жанрове и това изглежда естествено следствие от предпочитанието към чувството. Трябва веднага да се уточни обаче, че „чувството“ за романтиците не се свежда до „нежното сърце“ на „чувствителния човек“ (както е у сантименталистите). Амбициите тук са други, мащабите — също. Чувството е натоварено със задачи и функции, които представят по съвсем нов начин не само мястото му в живота на човека, но и мястото на самия човек въз всемирния ред.

Преди всичко чувството се реабилитира в сферата на познанието. Реакцията срещу Просвещението не е толкова силна, че да се обяви знанието въобще за маловажно — въпреки множеството прояви на съмнения и опасения просветителското упование във все по-нарастващото знание си остава основна тенденция в европейската култура и до днес. Знанието за романтиците е толкова важно, колкото и за просветителите — само че то е друго знание и се добива по друг начин.

То е знание живо, непосредствено; знание, което е пряко съзерцание на най-дълбоките световни тайни: Това знание се намира отвъд възможностите на чисто рационалните усилия, то не се побира в осветения кръг на разума: ето защо неговата сфера често се представя метафорично чрез нощта с неизбродните ѝ дълбочини и магична мощ. Когато Шели и Новалис зоват нощта, когато Август фон Платен е притеглен без посока в мрачините, когато Леопарди се обръща към „нетленната дева“, луната, или Уго Фосколо се заскитва „по следите, що водят в нищото на вечността“, това за романтиците е пристъпване по ръба на познатото и виране отвъд, в тайната, в безмерните загадки на битието.

За да се постигне опознаването на тази жива, дишаща тайна — за да се проникне в един свят по-обширен, по-богат от плоския дневен свят на „злочастната ни суета“ — е необходимо особено, по-висше сетиво, както и особено, по-висше състояние. По-висшето сетиво,

върховният орган за разкриване на вселената е, според романтиците, *въображението*: както разумът, въображението прониква в същността на нещата; както сетивата, то непосредствено ги докосва. За разлика от разума обаче въображението не умъртвява своя предмет, опознавайки го. Там, където разумът разчленява и „дисектира“, въображението постига животрептящата, ненакърнена цялост. За разлика и от сетивата, въображението не се спира до простата видимост — то се добира до самата сърцевина, до съкровенияте дълбини. Ето защо именно въображението е органът за истинското познание; само то ни дарява неподправения вкус на действителността.

Това особено, най-висше човешко сетиво се нуждае и от особено състояние на духа, състояние на необикновена напрегнатост, на свръхизострено съществуване. Понякога такова състояние ни се дарява от съня, както смята Новалис в „Химна на нощта“, понякога от поетическото вдъхновение, както е според Кийтс в „Ода на славея“. Всъщност това са сродни състояния. И двете напомнят „леопардите на Бакхус“, „златното море на гроздовете“ или „мака в сока кестеняв“, или „устни — влажна теменуга“, или дори на „бадема чудния елей“, но макар и да напомнят опиянението, любовната омая или екстаза на смъртта, те са нещо различно, помощно и по-дивно. Така опиянение, любов и смърт у романтиците могат да загубят обикновените си измерения и да се превърнат в израз на докосването до „безбрежните тайни“ на битието. Те са плод на романтичeskия копнеж по живо приобщаване към вселената.

Нещо повече. Въображението като най-висш познавателен орган и състоянията на опиянение и екстаз, на вдъхновено озарение, които то предизвиква, са част от един свят, който е различен от света на рационализма.

ПИСМЕНАТА НА ПРИРОДАТА

Романтическото виждане за пътищата на познанието е неотделимо от романтическата концепция за природата. Преживяването на природата у романтиците е многостепенно — то тръгва от чисто сетивната радост, преминава през осъзнато противопоставяне срещу злините на съвременната им цивилизация и достига до екстатично проникване в една по-висша сфера на действителността.

Това движение, типично за множество посветени на природата романтически творби, може да бъде ясно проследено в „Ода на славея“. Песента на славея с нейната сладостна звучност най-напред се разгръща в далечни гледки и разбужда всички сетива; вкусът на виното, топлината на юга, танцът на провансалката и уханието на теменужни устни се смесват в едно цялостно чувствено преживяване.

В следващите строфи опиянението на сетивата се осмисля като проява на бунт и като начин да се изгради един свят, противопоставен на света на „умора, треска, страх и ужас“ — света на бледните, измъчени тълпи, на човешкото страдание. За да намери изход от това страдание, поетът изведнъж е призовал смъртта, но сега, в песента на славея, е намерил „по-дивна смърт“, по-бляскаво надмогване на мъките на съществуването. Да се търси в природата средство за противодействие срещу злините на една бездушна цивилизация, е нещо обичайно за романтиците.

Най-сетне в края на одата славеят изгубва конкретните си очертания и се превръща в „безсмъртна птица“, в глас на неугасимия, неумиращ живот, на онова единство, което не може да бъде отъпкано от „хищните поколения“, от вечното редуване на рождение и смърт. Славеят в края на одата е вече звученето на по-трайна, по-висша действителност; песента му е отключила „магичен отвор“ в „пенестия скут на тайнствени морета“, така както „свещеният сън“ у Новалис е ключар на небесните двери, на безбрежните тайни.

Славият, който отначало е като че ли глас на природното, се оказва неотъждествим с него. Или по-точно казано, природата не е вече нераздвоеното присъствие, което се изчерпва с една пищна сетивност. Мълчанието на природната непосредственост се е превърнало в път към тайна същност. Това е природа, в която видимото, според един израз на Уърдсуърт, „диша от вътрешна значимост“. Докосването с нея е ценно не само по себе си, а като съобщение за един скрит отвъд нея свят. Природата е знак, през който просветва способност, която отвежда към недостъпната по друг начин загадка на света.

Романтичката природа с други думи, макар и да започва от обикновената човешка сетивност, има свойството пред силата на въображението — пред вдъхновението, съня, опиянението, любовта — да се разтваря към далечни идеални сфери. Природата дава ключ към тези сфери. Ето защо тя често пъти е сравнявана с „могъща азбука“, с „тайнствено писмо“: за онези, които умеят да разчитат нейната азбука, ще е достъпен един бляскав, нетленен, надмогнал времето и страданието свят.

Този свят, който според романтиците се възвисява над обикновената действителност и който в редки мигове се разкрива през „санскрита“ на природата, дава основание да се говори за своеобразното романтическо „двуемирие“, за „двуетажност“ на романтическото мироздание. Единият етаж е нашият уязвим и преходен свят, другият е свят на безсмъртна красота и мощ. Схващането за двуемирността е свързано с романтичката склонност към фантастична образност — фантастичното най-добре може да изрази връзването на другото, непознатото в сферата на делника. В други случаи висшата действителност се отъждествява с някакъв вездесъщ, макар и скрит принцип — с принципа на живота, на естествения органичен растеж, на веселите метаморфози, подобно на „облака“ на Шели. Но и това пантеистично тълкуване на проблясващата през природата тайна е само момент от търсенията на романтиците. Твърде често двуемирността се изживява не като екстаз и като вълшебна сливане с вселената, а като разрыв с идеалния свят, като невъзможност той да бъде постигнат.

ТРАГИКА И КОПНЕЖ

Бленуваните идеални сфери, които се разкриват в толкова редки състояния и пред такова капризно „сетиво“, каквото е въображението, се превръщат в източник на драми, на мъчителни съмнения и догадки. Екстатичните видения трудно се постигат и още по-трудно се задържат. И тогава на мястото на прозренията идва смътният, необятен романтически копнеж — копнеж по сливане, на който светът не отвърща; копнеж по цялостност, който води до още по-голяма самотност. Природата се отдръпва от заснежените грамади на недостъпни върхове (в обикнатите романтически планински пейзажи) или се разгръща в безкрайните морски гледки, които също са една от слабостите на романтиците и към които те се взират с усещането, че тези гледки са само завеса, скрила истинския могъщ лик на битието. Завесата обаче не се дръпва: „фарът на Малта“, символ на висш ред и хармония, не винаги просветва отвъд „неудържимото смесване в мъглата неразличима“ на небе, море и суша.

В такива мигове романтикът се изживява като изгнаник. Той е „паднал“ върху „тръните на живота“, както лирическият герой на Шели от „Ода на западния вятър“, изгубил е своя истински свят. В „Кристалният шкаф“ на Блейк с присъщата за този необикновен поет подвеждаща простота и игривост раждането на човека е представено — с една заета от неоплатонизма и алхимическата символика образност — като „падане“ от висшите сфери. В тази връзка трябва правилно да се разбере романтическата *самотност*. В „Усамотение“ на Ламартин героят е самотен, защото е разделен от любимата си и животът с нищо не го привлича. Но това „усамотение“ на Ламартин героят е самотен, защото е разделен от любимата си и животът с нищо не го привлича. Но това усамотение в крайна сметка изразява убедеността му, че „сянка е светът“, че той е пустиня и че истинската светлина и истинското съществуване са другаде. Самотата на романтика, с други думи, не е просто личностна самота — тя е самотата на нашия свят, откъснат от блясъка на идеалните сфери.

Израз на крайно униние, до което романтическият блян може да доведе, е „Нощна песен“ на Леопарди. У този най-мрачен от романтиците нощта не идва с обещания и надежди, както е у Новалис, Шели и Кийтс; тук нощта е пустош, през която мъчително странстват един земен овчар и „небесният овчар“, луната. Овчарят отправя въпроси, на които не намира отговор, и неизменно твърди, че „нетленната дева“, разбира се, знае отговора — но това твърдение очевидно не звучи убедително и за самия него. Потискаща мъртва струи от безмълвната луна: романтикът с ужас е изправен пред прозрението, че не получава отговор, защото няма кой да му отговори. Поривът да се противопостави един оживотворен космос срещу механичното мироздание на рационализма се изправя пред непреодолими прегради, пред равнодушната безответност на всемира. Светът сега се е разтворил по един зловец начин — долу е мракът, страданията, дрипите на съществуването, въпросите без отговор, но долу е животът; горе е нетленният блясък, недокоснатата девственост, бленуваната романтическа висша прозрачност, всезнанието, но това е всезнанието на мъртвото, неодушевеното. Живият не притежава отговор, притежаващото отговора не е живо. С право овчарят на Леопарди, загледан в звездите, се пита:

*... на кого
са нужни горе факли?*

И наистина, кому е нужен блясъкът горе? Защо му са всезнанието и бездънната яснота на мъртвото, ако живото е осъдено само да пита?

Вечният кръговрат също не е отговор за Леопарди. Във вечния кръговрат Уърдсуърт намира утеха за загубата на любимата си, която чрез смъртта се е сляла с природата („Люси“). Вечният кръговрат за Шели е възторжено прозрение в ненакърнимата цялост на живота („Облакът“). За Леопарди обаче това неуморимо движение е загубило смисъла си — великолепието му буди по-скоро отчуждена почуда. Героят не успява да види „целта и ползата от всичко туй“.

Така че романтиците преживяват „двуемирността“ драматично, разкъсвани от съмнения. В основата на възгледите си те поставят

идеята за познание, което е разговор с вселената, но рано или късно се сблъскват с факта, че този разговор е всъщност монолог — удивен, самотен и изпълнен с безкраен копнеж.

ТАЙНАТА НА СЪОТВЕТСТВИЯТА

Романтичното двуемирие и романтичната представа, че висшата действителност се разкрива чрез загадъчни писмена в низшата, води до важни следствия не само за романтичната, но и за по-късната европейска лирика. Ако незримият висш свят може да се познае чрез низшия видим свят, то следователно достъпните за сетивата явления съответствуват на скритите, недостъпни същности. И тъй като тези същности могат да се проявят по различен начин — чрез цвят или форма, чрез звук или мирис — то несъмнено и различните им проявления също си съответствуват. Такива, горе-долу, са предпоставките, довели до идеята за съответствията — за връзката и равнозначността на различните сетивни възприятия. Както отбелязва Хофман в „Крайслериана“, „Не само на сън, но и в онова състояние на унес, което предхожда заспиването, особено когато съм слушал много музика, намирам известно съответствие между багрите, звуците и ароматите; струва ми се, че всички те са произведени по един и същ тайнствен начин от светлинния лъч и после би трябвало да се обединят в чуден концерт. Ароматът на тъмночервени карамфили ми въздействува със странна магическа сила; неволно изпадам в мечтателно състояние и тогава чувам като из далечина нарастващите и отново заглъхващи ниски тонове на басетхорна.“^[1]

Цветът, уханието, вкусът, иначе казано, могат да бъдат преведени в звук и обратно; всяко сетиво може да бъде изразено чрез друго сетиво. Тази идея получава непосредствен израз в романтичните поетически похвати — по-горе беше споменато за прерастването на песента на славея у Кийтс в пищна картина от вкусове, аромати и пламенни гледки. Тази идея е същевременно един от мостовете, които пряко свързват романтизма с естетиката на символизма. Обосновавайки своите възгледи, символистите се обръщат към Бодлеровата творба „Съответствия“, в която е даден кристален израз на романтичната постановка и тъкмо това кристализиране на една по-стара идея е вече проект за бъдещо развитие:

*Природата е храм и живите колони
със смътни думи си говорят в този храм;
в гора от символи човек се лута сам,
изпращан от очи, към него благосклонни.*

Всичко в това четиристишие е вече познато от романтизма — и светостта на природата храм, и шепотът на „живите колони“, и самотният човек, залутан сред „гора от символи“, („могъщата азбука“, „санскритът“ на романтиците). Категоричната яснота на Бодлер, неговата хладна, дистанцирана обективност обаче предвещават един нов поетически свят. „Съответствия“ е измежду най-впечатляващите свидетелства за прераждането на една стара поетика в нова.

[1] Е. Т. А. Хофман, Музикални новели. С., 1972, с. 62—63. ↑

СПОНТАННОСТ И ДОСТОЙНСТВО

Романтиците съзират предимства на чувството далеч не само в сферата на познанието. За тях то е върховната човешка способност и в областта на морала, и в областта на творчеството. Не знанието, не възпитанието, не някакви сметки за най-голямото възможно благо ще ни покажат кое е добро и кое зло, а усетът, спонтанната преценка, вътрешната ни, естествена склонност. Не образованието, не търпеливата работа, не дългото шлифоване на словото ще ни научат как се твори, а „лавата на чувствата“, избликът на необуздани емоции.

Схващането за морала като чувство и като импулсивна естественост по съществен начин се отразява върху тематиката и върху езиковия облик на романтическата лирика. Поетите романтици си позволяват да внесат в центъра на вниманието си персонажи и проблеми, останали извън кръга на основния поток в непосредствено предшестващата ги литература. Те са привлечени от първия човек, от човека, който е близо до земята и естеството (една от крайните прояви на тази тенденция е „Момчето-идиот“ на Уърдсуърт). В този тип човек те виждат преимуществата на неподправената природа — ето защо трудолюбивият селяк на Шамисо и циганите на Ленау се появяват като щастлив мираж, като въплъщение на хармонията, красотата и мъдростта; на благословената простота в отношението към живота.

Друго романтическо откритие е детето. Известен е анекдотът за Шели, който се опитвал да научи от наскоро родените бебета как стоят нещата „в света на идеите“, откъдето те според неоплатоническите представи току-що би трябвало да са пристигнали. Детето е по-близо и до природата, и до „висшия свят“; у него са съчетани чистотата на възприятията, спонтанността и интуитивната сила, така много ценени от романтиците. И най-сетне въплъщение на предимствата на първичността е и дивият звяр, изцяло природно същество, което, подобно на гордия вълк на Алфред дьо Вини, може да се превърне в образец за човешкото поведение.

Интересът към първичното у романтиците е съпроводен от стремеж да се приближи езикът на лириката до всекидневния език. Романтичното новаторство започва, наред с другото, и като желание да се преодолеят поетическите клишета на класицизма. Наистина в интереса към всекидневието се крие и амбицията върху него да се хвърли магичен отблясък, чарът на Непознатото. Романтиците желаят да смъкнат от предметите патината на навика и светът да блесне в ярки краски като през първия ден от сътворението. С други думи, в делника те искат да намерят измеренията на новото и невиджданото, така както ги намират и чрез средствата на фантастичното. В случая съществено е да се подчертае, че в смешението от тенденции, често пъти противоречиви, които характеризират романтизма, несъмнена е и една демократична тенденция — търсенето на естествения език, на простия, мъдър с мъдростта на природата човек, на фолклорното начало, на достойнствата на детето и звяра.

Особено място в романтичната вселена заема любовта. Любовта е и земна, и небесна; тя е природа, но тъкмо природа, която в съгласие с романтичските изисквания отвежда към висшите сфери. Любовта е принципът на морала, защото според Шели „тайната на морала е любовта“. Любовта е принцип на знанието, защото, както твърди Фридрих Шлегел, „който опознава природата не чрез любовта, той никога не я опознава“. Любовта е живеецът на творчеството, на поетическото вдъхновение. И най-сетне любовта е принципът на целостността, за която бленуват романтиците, защото самата ѝ същност е сливането. В любовта истината, доброто и красотата съвпадат, търсенето и намирането стават неразличими, както в стиховете на Росалиа де Кастро, за която самото дирене е едно откритие на живота:

*Но знае: съществуваш ти, не си една надежда
празна,
неназовима красота, но свършена и едничка.
И тъй живее скръбна тя, защото винаги те дири,
без никога да те намери.*

Романтизмът не намери това, което търсеше, но затова пък се сблъска с цял един свят, развълнуван и същевременно застинал за вечността като „Непостижимия овал“ на гръцката ваза от одата на Кийтс.

Издание:

Западноевропейски поети романтици. Антология

Издателство „Отечество“, 1988

Съставител и автор на бележките: Людмила Стефанова

Редактор: Добринка Савова-Габровска

Художествен редактор: Борис Бранков

Технически редактор: Спас Спасов

Коректор: Снежана Бошнакова

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.